

Πρόληψη

Η Εθνική Στρατηγική («ΕΣ») είναι ουσιαστικά μια έκκληση για αυξημένη δράση με στόχο την πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών προτού αυτή συμβεί.

Η πρόληψη είναι πιθανότατα ο πιο σημαντικός στόχος της ΕΣ. Όσο επιτυχώς και αν αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις της σεξουαλικής κακοποίησης και σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, ποτέ δεν θα απαλειφθούν εντελώς. Ως εκ τούτου, ο πρώτιστος στόχος της ΕΣ είναι η μείωση των περιστατικών.

Η πρόληψη μπορεί να διαχωριστεί στις πιο κάτω κατηγορίες:

- **Πρωτογενής πρόληψη** – η αντιμετώπιση του προβλήματος από το σύνολο του πληθυσμού με στόχο τη μείωση των περιστατικών
- **Δευτερογενής πρόληψη** – η άμεση αντιμετώπιση των πρώτων σταδίων σχετικών προβλημάτων προτού αυτά επιδεινωθούν.

Οι προτεινόμενοι στόχοι της ΕΣ για την πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών περιλαμβάνουν:

- Αύξηση δράσεων συγκεκριμένων ομάδων για την πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών.
- Κατανόηση από όλους, του εύρους, της έκτασης και των συνεπειών που μπορεί να προσλάβει η σεξουαλική κακοποίηση παιδιών.
- Αύξηση των γνώσεων και δεξιοτήτων των παιδιών, των γονέων/κηδεμόνων, των επαγγελματιών και των μελών της κοινωνίας ευρύτερα για την προστασία από την σεξουαλική κακοποίηση παιδιών.
- Αύξηση των γνώσεων και δεξιοτήτων των γονιών, των επαγγελματιών και των μελών της κοινωνίας ευρύτερα για τον εντοπισμό ενδείξεων κακοποίησης και των παραγόντων αυξημένου κινδύνου, οι οποίοι μπορούν να οδηγήσουν ένα παιδί στο να καταστεί θύμα.

Για να επιτευχθούν οι πιο πάνω στόχοι, θα απαιτηθεί πολύ-επίπεδη, συντονισμένη και αποφασιστική προσπάθεια και δράση από το σύνολο της κοινωνίας των πολιτών. Αυτό περιλαμβάνει τους γονείς, τα παιδιά, εμπειρογνώμονες και επαγγελματίες, μέλη των τοπικών κοινωνιών – δηλαδή τον κάθε ένα ξεχωριστά και όλους μαζί.

1.1 ΠΑΙΔΕΙΑ

Το ΥΠΠΑΝ αναγνωρίζοντας την ευθύνη και την επιρροή την οποία κατέχει στον τομέα της πρωτογενούς πρόληψης, έχει προβεί στην σύσταση και λειτουργία Συντονιστικής Επιτροπής Πρόληψης και Καταπολέμησης Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών με εκπροσώπους όλων των τμημάτων και υπηρεσιών του ΥΠΠΑΝ. Η Επιτροπή συντονίζει όλα τα θέματα αναφορικά με την Προστασία των Παιδιών από τη Σεξουαλική Εκμετάλλευση, τη Σεξουαλική Κακοποίηση και την Κακοποίηση παιδιών στο διαδίκτυο που αφορούν τις δράσεις του ΥΠΠΑΝ.

Η Συντονιστική Επιτροπή του ΥΠΠΑΝ έχει προτείνει συγκεκριμένο Σχέδιο Δράσης το οποίο ενσωματώνεται στην ΕΣ.

1.1.1 ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗ ΠΑΙΔΙΩΝ

Η πιο σημαντική δράση για την πρωτογενή πρόληψη αφορά στην εκπαίδευση και ενημέρωση των παιδιών από πολύ μικρή ηλικία. Αυτή η εκπαίδευση πρέπει να λαμβάνει χώρα τόσο στο σχολείο όσο και στο σπίτι, με έμφαση στην ανάδειξη υγιών σχέσεων και την διαχείριση αρνητικών συναισθημάτων. Η εκπαίδευση αυτή με βάση και τα πρότυπα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας («ΠΟΥ»), αποκαλείται «Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση».

Ως αναφέρεται στο 1ο Ενημερωτικό Σημείωμα Πολιτικής του Ομοσπονδιακού Κέντρου για την Αγωγή της Υγείας της Γερμανίας το οποίο συνεργάζεται με τον ΠΟΥ:

«Η καλής ποιότητας σεξουαλική διαπαιδαγώγηση έχει θετικό αντίκτυπο στις στάσεις και αξίες και μπορεί να εξισορροπήσει τις δυναμικές επιβολής εξουσίας στις σχέσεις οικειότητας, συμβάλλοντας έτσι στην πρόληψη της κακοποίησης και την ενθάρρυνση δημιουργίας συναινετικών συντροφικών σχέσεων που να βασίζονται στον αμοιβαίο σεβασμό.»¹

Το ίδιο αναφέρεται και στο 2ο Ενημερωτικό Σημείωμα Πολιτικής των ίδιων οργανισμών:

«Μελέτες σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες έχουν δείξει ότι η εισαγωγή μακροχρόνιων εθνικών προγραμμάτων σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης έχει οδηγήσει σε «μετρήσιμα αποτελέσματα» όπως φαίνεται στον Πίνακα 1:

Πίνακας 1: Μετρήσιμα αποτελέσματα της καλής σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης

- Μείωση στις εφηβικές εγκυμοσύνες και αμβλώσεις
- Μείωση των σεξουαλικώς μεταδιδόμενων λοιμώξεων (ΣΜΛ) μεταξύ των νέων ηλικίας 15 – 24 ετών
- Μείωση των λοιμώξεων με τον ιό HIV μεταξύ των νέων ηλικίας 15 – 24 ετών
- **Μείωση της σεξουαλικής κακοποίησης»²**

Το μάθημα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης περιλαμβάνεται στη διδακτέα ύλη του μαθήματος Αγωγής Υγείας του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας («ΥΠΠΑΝ»), ο στόχος του οποίου είναι η καλλιέργεια στάσεων, συμπεριφορών και δεξιοτήτων με στόχο την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης του ατόμου, την ανάπτυξη των ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, τη δόμηση αξιών και στάσεων, καθώς και την επιλογή στόχων και την λήψη αποφάσεων. Επιπρόσθετα, αυτού του είδους η εκπαίδευση θα πρέπει να αρχίζει σε νεαρή ηλικία (προδημοτική) εφόσον πολλές έρευνες έχουν καταδείξει ότι ακόμη και τα πολύ μικρά παιδιά μπορούν να διδαχθούν και να κατανοήσουν βασικές δεξιότητες μηχανισμών αυτοπροστασίας.

Επιπρόσθετα η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση οφείλει να αντιμετωπίσει τις συχνά λανθασμένες εικόνες και αντιλήψεις τις οποίες αποκτούν οι νέοι μέσω της έκθεσης τους στην πορνογραφία στην οποία έχουν πρόσβαση είτε σε έντυπη μορφή είτε στο διαδίκτυο.

Είναι σημαντικό να εμπεδωθεί ότι η **σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των παιδιών συνιστά κατοχυρωμένο δικαίωμά τους και αποτελεί το πιο σημαντικό μέτρο πρωτογενούς πρόληψης της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών.** Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει επιβεβαιώσει με πρόσφατες αποφάσεις του ότι η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα των παιδιών και οι γονείς/κηδεμόνες δεν μπορούν να εμποδίσουν αυτή τη διαπαιδαγώγηση για οποιοδήποτε λόγο περιλαμβανομένου των θρησκευτικών τους πιστεύω.³

"The Court first recognised that one of the aims of sex education was the prevention of sexual violence and exploitation, which posed a real threat to the physical and mental health of children and against which they had to be protected at all ages. It also stressed that one of the objectives of State education was to prepare children for social realities, and this tended to justify the sexual education of very young children attending kindergarten or primary school."⁴

Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση αποτελεί μέρος της γενικής εκπαίδευσης και επιδρά στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού. Η προληπτική της φύση συμβάλλει στην πρόληψη σε ό,τι αφορά στις αρνητικές επιπτώσεις σε θέματα σεξουαλικότητας αλλά μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα ζωής, υγείας και ευημερίας του ατόμου.

Το δικαίωμα αυτό απορρέει από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Παιδιών ενάντια στη Σεξουαλική Κακοποίηση και Σεξουαλική Εκμετάλλευση (Σύμβαση Λανζαρότε) και τον Περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμο του 2014 [N.91(I)/2014] της Κυπριακής Δημοκρατίας, στον οποίο ορίζεται σαφώς η υποχρέωση του ΥΠΠΑΝ για ενημέρωση όλων των παιδιών, τόσο στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, για τους κινδύνους της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης καθώς και τους τρόπους που μπορούν να προστατευθούν, μέσω της διαπαιδαγώγησης για τη σεξουαλικότητα, η οποία να ανταποκρίνεται στην ηλικία και στο επίπεδο ανάπτυξης τους (άρθρο 55).

Ο Γενικός Εισαγγελέας, σε γνωμάτευσή του προς το ΥΠΠΑΝ ως προς το θέμα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης (ημ. 22/06/2017), δηλώνει ότι οι γονείς δεν έχουν το δικαίωμα από τον Νόμο να τοποθετούνται σε σχέση με το περιεχόμενο και τον τρόπο διδασκαλίας της σεξουαλικής αγωγής ούτε το ΥΠΠΑΝ έχει υποχρέωση να λαμβάνει τη συγκατάθεση των γονέων ή κηδεμόνων για την υποχρεωτική συμμετοχή των μαθητών/τριών στο μάθημα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης.

Ενώ ως αναφέρεται ανωτέρω η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση αποτελεί μέρος της διδακτέας ύλης στα πλαίσια του μαθήματος Αγωγής Υγείας, έχει παρατηρηθεί ότι αρκετοί εκπαιδευτικοί διστάζουν να προσεγγίσουν την ενότητα του οικογενειακού προγραμματισμού και της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας. Ένας από τους λόγους γι' αυτό, οφείλεται στην έλλειψη συστηματικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία του υλικού σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης.

¹ Εκδόθηκε από: Ομοσπονδιακό Κέντρο για την Αγωγή της Υγείας (BZgA), Κολωνία, Γερμανία www.bzga.de/home Το BZgA συνεργάζεται με την ΠΟΥ για θέματα Σεξουαλικής και Αναπαραγωγικής Υγείας και το Ταμείο Πληθυσμού των Ηνωμένων Εθνών (UNFPA) Περιφερειακό Γραφείο για την Ανατολική Ευρώπη και την Κεντρική Ασία

² Εκδόθηκε από: Ομοσπονδιακό Κέντρο για την Αγωγή της Υγείας (BZgA), Κολωνία, Γερμανία www.bzga.de/home Το BZgA συνεργάζεται με την ΠΟΥ για θέματα Σεξουαλικής και Αναπαραγωγικής Υγείας και το Ταμείο Πληθυσμού των Ηνωμένων Εθνών (UNFPA) Περιφερειακό Γραφείο για την Ανατολική Ευρώπη και την Κεντρική Ασία. Bachus, L., M. Martens, M. van der Sluis. 2010. An impact and process evaluation of two Dutchsexuality education programmes for 10–12 year olds in primary school. "Relationships and Sexuality" and "Comfortable in your skin". Amsterdam, Rescon. Bucx, F., R. Sman and C. Jalvingh. 2014. Different in class. Evaluation of the pilot programme "LGBT youth in school". The Hague, SCP

³Dojan and Others v. Germany, (application no. 319/08)
⁴A.R. and L.R. v. Switzerland (application no. 22338/15)

Το ΥΠΠΑΝ έχει αναλάβει όπως προβεί στις ακόλουθες δράσεις:

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Έμφαση της πολιτικής του ΥΠΠΑΝ θα αποτελεί η προσπάθεια για προώθηση εφαρμογής μαθημάτων, σε όλες τις βαθμίδες και σε όλες τις τάξεις, σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, καθώς και σε άλλα κοινωνικά θέματα που συνδέονται άμεσα με το θέμα, όπως ισότητα φύλων, καταπολέμηση ρατσισμού, ασφάλεια στο διαδίκτυο και σχολικός εκφοβισμός. Παράλληλα, η προσπάθεια του ΥΠΠΑΝ θα επικεντρωθεί στην στήριξη, στην λογοδότηση και στον έλεγχο, της εφαρμογής της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης από τα σχολεία.	Κάθε σχολική χρονιά	Όλες οι αρμόδιες υπηρεσίες, όλες οι βαθμίδες εκπαίδευσης
2.	<p>Διασύνδεση των θεμάτων πρόληψης του ΥΠΠΑΝ, όπως της Εθνικής Στρατηγικής για την Πρόληψη και Διαχείριση της Βίας στα Σχολεία, Αντιρατσιστικής Πολιτικής του ΥΠΠΑΝ «Κώδικας Συμπεριφοράς κατά του Ρατσισμού & Οδηγός Διαχείρισης και Καταγραφής Ρατσιστικών Περιστατικών», Βίας στην Οικογένεια, με το θέμα της Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών.</p> <p>Σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των μαθητών και μαθητριών, της πρωτοβάθμιας (από την Προδημοτική εκπαίδευση) και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο γυμνάσιο μέσω του Αναλυτικού Προγράμματος, ώστε η εκπαίδευση να προσφέρεται οργανωμένα, ολοκληρωμένα και με βάση την ηλικία και τον βαθμό ωριμότητας των μαθητών.</p> <p>Συγκεκριμένα, η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση προωθείται μέσω του Προγράμματος Σπουδών Αγωγής Υγείας, το οποίο περιλαμβάνει την ενότητα 3.1: <i>Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία</i>, ενώ, παράλληλα, προσφέρεται η δυνατότητα για συσχετίσεις με άλλες θεματικές ενότητες του Προγράμματος Αγωγής Υγείας αλλά και άλλων γνωστικών αντικειμένων, ώστε να διασφαλίζεται η ολιστική διαπραγμάτευση των θεμάτων σεξουαλικής υγείας.</p> <p>(Η διδασκαλία της υποενότητας του Προγράμματος Σπουδών Αγωγής Υγείας 3.1: <i>Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία</i>, θα διασφαλιστεί μέσω των Διευθύνσεων των Σχολείων και των Οικείων Επιθεωρητών/τριών ότι θα διδάσκεται σε ποσοστό περίπου 20% ή τουλάχιστον 10 διδακτικές ώρες το τετράμηνο, σε σχέση με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας.)</p> <p>Μελέτη για εισαγωγή του προγράμματος σπουδών Αγωγής Υγείας ή αντίστοιχη ενότητα για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στην Τεχνική Εκπαίδευση.</p>	<p>Κάθε σχολική χρονιά</p> <p>Κάθε σχολική χρονιά για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης</p>	<p>Όλες οι αρμόδιες υπηρεσίες, όλες οι βαθμίδες εκπαίδευσης</p> <p>Όλες οι Διευθύνσεις και Υπηρεσίες ΥΠΠΑΝ</p> <p>Συνεργασία με Κυβερνητικούς και ΜΚΟ στην εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων</p>
		2021-2023	ΥΠΠΑΝ ΠΙ
3.	Βιωματικά εργαστήρια εντός και εκτός σχολείου σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης (την έννοια της συναίνεσης, τα όρια, την αυτοδιαχείριση, την αναγνώριση και διαχείριση συναισθημάτων, ενημέρωση για τον ορισμό και τα είδη της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών και σεξουαλικής κακοποίησης στο διαδίκτυο).	2021-2023	ΥΠΠΑΝ ΠΣΕΠΕΠ ΜΚΟ

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
4.	<p>Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών γύρω από το θέμα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης των παιδιών - Δέσμευση στην υλοποίηση του Αναλυτικού Προγράμματος: Γνωστοποίηση/Υπενθύμιση, μέσω εγκυκλίου προς τα σχολεία, με την έναρξη κάθε σχολικής χρονιάς των εξής:</p> <ul style="list-style-type: none"> Κείμενο πολιτικής Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση http://enimerosi.moec.gov.cy/archeia/1/ypp5075a Εγχειρίδια εκπαιδευτικού για σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, που αποστάληκαν στα σχολεία και είναι αναρτημένα στον ιστοχώρο του ΥΠΠΑΝ (ιστοσελίδα για το εκπαιδευτικό υλικό του μαθήματος της Αγωγής Υγείας http://agogyd.schools.ac.cy/index.php/el/yliko/didaktiko-yliko http://www.schools.ac.cy/eyliko/mesi/Themata/oikiaki_oikonomia/index.html Πολιτική σε σχέση με τη διαχείριση αναφοράς περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης στα σχολεία http://enimerosi.moec.gov.cy/archeia/1/ypp3736a Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικού για Αναγνώριση και Διαχείριση Περιστατικών Σεξουαλικής Κακοποίησης http://enimerosi.moec.gov.cy/archeia/1/ypp6797a Συνομολόγηση Πρωτοκόλλου Συνεργασίας μεταξύ Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και Οργανισμού HFC Hope For Children CRC Policy Center για διαχείριση περιπτώσεων σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών στο πλαίσιο λειτουργίας του Σπιτιού του Παιδιού http://enimerosi.moec.gov.cy/archeia/1/ypp7700a <p>Συμπερίληψη του θέματος της προστασίας των παιδιών από τη σεξουαλική κακοποίηση και σεξουαλική εκμετάλλευση και την κακοποίηση παιδιών στο διαδίκτυο, στην πρώτη συνεδρίαση του Διδακτικού/Καθηγητικού Συλλόγου, ώστε να επιβεβαιώνεται από τη Διεύθυνση του Σχολείου ότι οι εκπαιδευτικοί είναι ενήμεροι για τις σχετικές εγκύκλιες οδηγίες και για το πρωτόκολλο ενεργειών στη διαχείριση περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών καθώς και για το σχετικό Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικού.</p> <p>Τα θέματα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, θα πρέπει να τυγχάνουν αξιολόγησης από τους αρμόδιους Επιθεωρητές μαθημάτων όπως οποιοδήποτε άλλο μάθημα.</p> <p>Οι υπεύθυνοι Επιθεωρητές μαθημάτων θα πρέπει να ενημερώνουν τη Συντονιστική Επιτροπή του ΥΠΠΑΝ για τα θέματα σεξουαλικής κακοποίησης, με στόχο την κάλυψη των πιθανών αναγκών των εκπαιδευτικών, όσον αφορά την επιμόρφωσή τους.</p>	2021-2023	ΥΠΠΑΝ

B. 1^{ος} ΠΥΛΩΝΑΣ – ΠΡΟΤΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
5.	<p>Καλύτερη Ενσωμάτωση θεμάτων σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας σε όλο το φάσμα του Αναλυτικού Προγράμματος (Νηπιαγωγείο-Λύκειο/Τεχνικές Σχολές), ώστε να εξυπηρετείται και να διασφαλίζεται το συμφέρον του παιδιού.</p> <p>Αξιολόγηση του υφιστάμενου υλικού.</p> <p>Δημιουργία επιπρόσθετου ή/και νέου εκπαιδευτικού υλικού Βασικές έννοιες, όπως η κυριότητα του σώματος, λέγοντας όχι, να είσαι θετικός, να εμπιστεύεται τη διαίσθησή του, χρησιμοποιώντας συστήματα στήριξης, καλά και κακά μυστικά, καλή και κακή επαφή.</p> <p>Μελέτη για την Εισαγωγή ειδικού σχετικού μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα των Λυκείων και Τεχνικών Σχολών.</p> <p>Συνεργασία του ΥΠΠΑΝ με εξωτερικούς φορείς για τον σχεδιασμό και την προώθηση/πραγματοποίηση δράσεων σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης των παιδιών – Συμβατότητα με Αναλυτικό Πρόγραμμα.</p>	2021-2022	<p>ΥΠΠΑΝ ΣΕΑΠ ΠΙ ΕΔΕ, ΕΜΕ, ΕΤΕ ΚΕΕΑ Ομάδες Εργασίας Αναλυτικών προγραμμάτων «ΦΩΝΗ» Πανεπιστήμια</p> <p>ΥΠΠΑΝ «ΦΩΝΗ» Σχολιατρική Υπηρεσία (ΥΥ) ΜΚΟ “ΦΩΝΗ” Πανεπιστήμια</p>
6.	<p>Υποχρεωτική και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, όλων των βαθμίδων, που εμπλέκονται σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, με στόχο την ενίσχυση του εκπαιδευτικού έργου για την εφαρμογή του Αναλυτικού Προγράμματος.</p> <p>(Στοχευόμενες επιμορφώσεις που συμπεριλαμβάνουν κεντρικές επιμορφώσεις, δράσεις εντός της σχολικής μονάδας και αναστοχασμό, σε εκπαιδευτικούς δημοτικής εκπαίδευσης που διδάσκουν Αγωγή Υγείας σε Β', Γ' ή Ε' και Στ' τάξεις και εκπαιδευτικούς Μέσης εκπαίδευσης που διδάσκουν Οικιακή Οικονομία)</p> <p>Ετήσια αξιολόγηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των εκπαιδευτικών και εφαρμογής της διδασκαλίας της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης.</p> <p>Ευαισθητοποίηση των Διευθύνσεων των σχολείων πάνω σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και επίβλεψη της εφαρμογής του Αναλυτικού Προγράμματος.</p> <p>Συνεχής αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων προγραμμάτων με την ουσιαστική συμμετοχή των παιδιών.</p> <p>Συνεργασία με τις εκπαιδευτικές οργανώσεις, ώστε να συμβάλουν θετικά προς την κατεύθυνση, και τους οργανωμένους γονείς να επιδιώξουν στενότερη συνεργασία για την πιο αποτελεσματική εφαρμογή των προγραμμάτων σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης.</p>	Κάθε σχολική χρονιά, για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης στη βάση των διαγνωσμένων αναγκών, των εκπαιδευτικών	<p>ΠΙ Επιθεωρητές όλων των βαθμίδων ΜΚΟ “Φωνή”</p>

B. 1^{ος} ΠΥΛΩΝΑΣ – ΠΡΟΤΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
7.	<p>Διασύνδεση της αντιρατσιστικής πολιτικής του ΥΠΠΑΝ «Κώδικας Συμπεριφοράς κατά του Ρατσισμού & Οδηγός Διαχείρισης και Καταγραφής Ρατσιστικών Περιστατικών» με το θέμα της προστασίας των παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση, τη σεξουαλική κακοποίηση και την κακοποίηση παιδιών στο διαδίκτυο.</p> <p>Ενίσχυση των σχολείων που εφαρμόζουν τον Κώδικα και Οδηγό μέσω σχετικών επιμορφώσεων (σεμινάρια σε σχολική βάση, προαιρετικά σεμινάρια, επιμορφωτικές συναντήσεις Δικτύου σχολείων, συνέδρια).</p>	Κάθε σχολική χρονιά	ΠΙ
8.	<p>Αξιοποίηση του θεσμού των Σεμιναρίων σε Σχολική Βάση για προώθηση για εκπαίδευση σε θέματα που άπτονται της Εθνικής Στρατηγικής:</p> <ul style="list-style-type: none"> Δραστηριότητες για προαγωγή της έμφυλης ισότητας σε παιδιά της Ε' και Στ' τάξης (σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα) Σεξουαλική Αγωγή και Πρόληψη Περιστατικών Κακοποίησης Ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας Διαχείριση συγκρούσεων Ανάπτυξη θετικού κλίματος στο σχολείο - Πειθαρχία και Προώθηση θετικής Συμπεριφοράς Ανθρώπινες σχέσεις και διαχείριση κρίσεων στη σχολική κοινότητα Γονική εμπλοκή και συνεργασία γονέων - παιδαγωγών Ανάπτυξη θετικών σχέσεων σχολείου - οικογένειας - Ενίσχυση γονικής εμπλοκής Διαχείριση προβληματικών συμπεριφορών μαθητών Πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικής συμπεριφοράς Εκφοβιστική Συμπεριφορά Εφαρμόζοντας την αντιρατσιστική πολιτική του ΥΠΠΑΝ: προκλήσεις στη διαχείριση ρατσιστικών περιστατικών Καλλιεργώντας ενσυναίσθηση 	Κάθε σχολική χρονιά	<p>ΠΙ Σχολικοί Σύμβουλοι ΥΕΨ ΥΣΕΑ ΜΚΟ “Φωνή”</p>
9.	<p>Δημιουργία ομάδας στήριξης στο ΥΠΠΑΝ για εκπαιδευτικούς ή άλλους λειτουργούς οι οποίοι προχωρούν σε καταγγελία για σεξουαλική κακοποίηση ή εκμετάλλευση παιδιού ή κακοποίηση παιδιών στο διαδίκτυο. Μορφές στήριξης θα είναι όχι αποκλειστικά: ψυχολογική, συμβουλευτικές νομικές υπηρεσίες, σύνδεσμος με δικαστικές αρχές</p>	2021	ΥΠΠΑΝ

Είναι επίσης ζωτικής σημασίας όπως οι δράσεις οι οποίες απευθύνονται προς τα παιδιά γίνονται με ιδιαίτερη προσοχή έτσι ώστε να μην δημιουργείται η εντύπωση στα παιδιά, ότι όλη η ευθύνη για την πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης επαφίεται αποκλειστικά σ' αυτά.

1.1.2. ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Τόσο τα μηνύματα όσο και η ενημέρωση για την προστασία από την σεξουαλική κακοποίηση πρέπει να γίνονται με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να γίνονται κατανοητά από όλα τα παιδιά. Ως εκ τούτου πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση σε παιδιά και νέους με αναπηρίες, δεδομένου ότι, πολλές φορές, έχουν περισσότερες πιθανότητες να πέσουν θύματα σεξουαλικής κακοποίησης⁵.

Τα σχολεία θα πρέπει επίσης να διασφαλίζουν ότι τα προγράμματά τους είναι προσιτά για παιδιά με ειδικές ανάγκες ή μαθησιακές δυσκολίες, λόγω του ότι σχετικό ενημερωτικό υλικό/πληροφορίες συχνά δεν είναι διαθέσιμες σε προσβάσιμες μορφές, για άτομα με ειδικές ανάγκες. Οι μέθοδοι διδασκαλίας οι οποίες θα χρησιμοποιούνται θα πρέπει επίσης να ποικίλουν ανάλογα με τις ανάγκες των παιδιών με ειδικές ανάγκες και είναι ευθύνη των σχολείων να διασφαλίσουν ότι όλα τα παιδιά θα μπορούν να κατανοήσουν το περιεχόμενο μαθημάτων πρόληψης της σεξουαλικής κακοποίησης.

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Επιμόρφωση των ειδικών εκπαιδευτικών που εργάζονται σε ειδικά σχολεία και ειδικών εκπαιδευτικών που εργάζονται σε ειδικές μονάδες της δημοτικής, μέσης γενικής και μέσης τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για ενίσχυση των νέων με μαθησιακές δυσκολίες ή/και νοητική αναπηρία, ώστε να μπορούν να προστατεύουν τον εαυτό τους από τη σεξουαλική κακοποίηση και τη βία - Εφαρμογή του Εκπαιδευτικού Προγράμματος «Keep me safe».	2021-2021 Σταδιακή εφαρμογή του προγράμματος σε όλα τα ειδικά σχολεία και επέκταση στις ειδικές μονάδες	ΠΙ Ειδική Εκπαίδευση Συντονιστική Επιτροπή Πρόληψης και Καταπολέμησης Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών ΚΣΟΠ

1.1.3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Θα πρέπει παράλληλα να υπάρξει και η ανάλογη στήριξη/καθοδήγηση στους επαγγελματίες, σχετικά με την αντιμετώπιση όλων των πτυχών σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών, συμπεριλαμβανομένης και της πρόληψης.

Η ορθή μετάδοση των πληροφοριών και της εκπαίδευσης των παιδιών εξαρτάται από τους/τις εκπαιδευτικούς. Ως έχει προαναφερθεί, αρκετοί εκπαιδευτικοί διστάζουν να προσεγγίσουν ή/και να διδάξουν το θέμα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, για διάφορους λόγους, περιλαμβανομένης της έλλειψης δικής τους ορθής εκπαίδευσης και κατάρτισης ως προς το υλικό και τον τρόπο μετάδοσής του. Ως εκ τούτου το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας έχει διαμορφώσει ενιαία πολιτική για την Επαγγελματική Μάθηση των Εκπαιδευτικών Λειτουργών⁶ και των Λειτουργών του Υπουργείου, μέσω της οποίας μπορεί να προωθηθεί ο στόχος της Προστασίας των Παιδιών από τη Σεξουαλική Εκμετάλλευση, τη Σεξουαλική Κακοποίηση και την Κακοποίηση στο διαδίκτυο, μέσω των ακόλουθων δράσεων:

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Υποχρεωτική και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, όλων των βαθμίδων, που εμπλέκονται σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, με στόχο την ενίσχυση του εκπαιδευτικού έργου για την εφαρμογή του Αναλυτικού Προγράμματος. (Στοχευμένες επιμορφώσεις που συμπεριλαμβάνουν κεντρικές επιμορφώσεις, σεμινάρια σε σχολική βάση, προαιρετικά σεμινάρια, σε εκπαιδευτικούς Δημοτικής Εκπαίδευσης που διδάσκουν Αγωγή Υγείας σε Β', Γ' ή Ε'+Στ' τάξεις και εκπαιδευτικούς Μέσης Εκπαίδευσης που διδάσκουν Οικιακή Οικονομία).	Κάθε σχολική χρονιά, για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης στη βάση των διαγνωσμένων αναγκών, των εκπαιδευτικών	ΠΙ/ΠΑΒΙΣ/ΚΕΕΑ Διευθύνσεις Σχολικής Εκπαίδευσης ΥΠΠΑΝ ΜΚΟ “Φωνή”

⁵(Sullivan και Knutson , 2000)
⁶http://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/seminaria/sxoliki_vasi/EPAGGELM_MATHISH/2015_03_23_protasi_epangelmatiki_mathisi_ekpaideftikon.pdf

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
	Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των εκπαιδευτικών από τους/τις ίδιους/ες και αξιολόγηση της εφαρμογής της διδασκαλίας της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης από το ΚΕΕΑ του ΠΙ. Ευαισθητοποίηση των Διευθύνσεων των σχολείων πάνω σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και επίβλεψη της εφαρμογής του Αναλυτικού Προγράμματος. Μηχανισμός ανατροφοδότησης από μαθητές/τριες για την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων προγραμμάτων. Συνεργασία με τις εκπαιδευτικές οργανώσεις, ώστε να συμβάλουν θετικά προς την κατεύθυνση, και τους οργανωμένους γονείς να επιδιώξουν στενότερη συνεργασία για την πιο αποτελεσματική εφαρμογή των προγραμμάτων σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης. ‘Εκδοση Τρίπτυχου για Γονείς ώστε να ενημερωθούν για τη Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση. Επιμόρφωση Διευθυντών και Διευθυντριών Δημοτικής Εκπαίδευσης στο μάθημα της Σεξουαλικής Διαπαιδαγώγησης. Υπενθύμιση σχολικών μονάδων για την Πολιτική του ΥΠΠΑΝ για τη Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση.		
2.	Υποχρεωτική και συνεχής ενημέρωση, επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση όλων των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων (δημοτικής /μέσης γενικής-μέσης τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης) για τα χαρακτηριστικά και τις επιπτώσεις της σεξουαλικής εκμετάλλευσης, της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών και παιδικής πορνογραφίας, για τις διαδικασίες/τεχνικές χειρισμού περιστατικών, τα πρωτόκολλα συνεργασίας με Υπηρεσίες, για το νομικό πλαίσιο. Επιμορφωτικές συναντήσεις με νεοπροαχθέντες/είσες διευθυντές/ντριες και βοηθούς διευθυντές/ντριες, όλων των βαθμίδων, και επανάληψη των δράσεων, όπου κρίνεται αναγκαία. Επιμορφωτικές συναντήσεις για τους νεοεισερχόμενους εκπαιδευτικούς που εργάζονται στα ολοήμερα σχολεία, ΚΙΕ για θέματα διαχείρισης των περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης καθώς και αποσαφήνιση των διαδικασιών αναφοράς/πρωτόκολλο ενεργειών.	2021-2023 στη βάση διαγνωσμένων αναγκών	ΠΙ/ΠΑΒΙΣ ΥΣΕΑ ΥΕΨ Συντονιστική Επιτροπή Πρόληψης και Καταπολέμησης Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών Παν. Κύπρου Άλλα Πανεπιστήμια ΜΚΟ Αστυνομία Κύπρου ΥΚΕ
3.	Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών Ψυχολόγων, Συμβούλων (ΥΣΕΑ) και Επιθεωρητών/Επιθεωρητριών όλων των βαθμίδων για ενίσχυση του ρόλου τους στην καθοδήγηση και υποστήριξη των σχολείων.	Κάθε σχολική χρονιά	ΥΠΠΑΝ
4.	Συμμετοχή σε επιπρόσθετα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (π.χ. Erasmus) τα οποία να προωθούν την εκπαίδευση για ανθρώπινα, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα.	2021-2023	ΥΠΠΑΝ ΠΙ/ΠΑΒΙΣ Συνεργασία με άλλες ευρωπαϊκές χώρες και φορείς στα πλαίσια ευρωπαϊκών προγραμμάτων και δράσεων

Οι Συνδικαλιστικές Οργανώσεις των Εκπαιδευτικών ΠΟΕΔ, ΟΕΛΜΕΚ και ΟΛΤΕΚ έχουν ενημερωθεί για τις προτεινόμενες από το Υπουργείο δράσεις και έχουν εκφράσει την υποστήριξη τους σε αυτές καθώς και την προθυμία τους να συμβάλουν με οιονδήποτε τρόπο στον ορθό σχεδιασμό των προαναφερόμενων δράσεων καθώς και οποιωνδήποτε άλλων δράσεων για την προώθηση και εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής.

1.2 ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΓΟΝΕΩΝ/ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ

Για να υπάρξουν τα επιθυμητά αποτελέσματα, η εκπαίδευση των παιδιών δεν μπορεί να περιοριστεί στο σχολείο. Είναι πολύ σημαντικό όπως αυτή επεκταθεί και στις ώρες όταν τα παιδιά δεν βρίσκονται στο σχολείο, είτε δηλαδή είναι στο σπίτι είτε σε εξωσχολικές δραστηριότητες.

Οι γονείς και οι κηδεμόνες είναι, ως επί το πλείστον, η πρώτη πηγή πληροφόρησης για τα παιδιά, όταν πρόκειται για το σώμα τους, την ασφάλεια τους και τη σεξουαλική επαφή. Λόγω της στενής τους σχέσης και της επίδρασης που έχουν στη παιδική τους ζωή, οι γονείς/κηδεμόνες πρέπει να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στην πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών⁷.

Οι παρεμβάσεις οι οποίες θα απευθύνονται σε γονείς/κηδεμόνες θα πρέπει να περιλαμβάνουν πληροφορίες και αύξηση δεξιοτήτων σχετικά με τους διάφορους τρόπους, μέσω των οποίων θα μπορούν να συμμετέχουν στην πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης.

Αυτά τα προγράμματα πρέπει να συμπεριλαμβάνουν:

- Σεμινάρια ευαισθητοποίησης πρόληψης με τους γονείς/κηδεμόνες των παιδιών
- Βασικά στοιχεία για τη σεξουαλική κακοποίηση παιδιών, συμπεριλαμβανομένου του είδους ή τη μορφή που μπορεί να πάρει η κακοποίηση
- Προτάσεις ως προς το πώς να συζητήσουν με τα παιδιά για τη σεξουαλικότητα και τα προσωπικά όρια που πρέπει να τίθενται για την ασφάλεια τους.
- Πώς να αυξήσουν την εμπιστοσύνη και την αυτοπεποίθηση στα παιδιά
- Πώς το σπίτι μπορεί να καταστεί ασφαλές περιβάλλον για τα παιδιά
- Πώς να διασφαλίσουν την ασφάλεια των παιδιών όταν αυτά βρίσκονται σε δημόσιους χώρους ή/και στα σπίτια άλλων ατόμων
- Να προσφέρουν συμβουλές ως προς το πώς μπορούν να μιλήσουν στα παιδιά τους για το ενδεχόμενο σεξουαλικής κακοποίησης η οποία μπορεί να διαπραχθεί από άτομα γνωστά στο παιδί.
- Πληροφορίες σχετικά με το πώς να ανταποκριθούν σε αποκάλυψη κακοποίησης

Θα πρέπει επίσης να χρησιμοποιηθούν διάφοροι μέθοδοι διάχυσης και μετάδοσης των πληροφοριών, έτσι ώστε όλοι οι γονείς να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε σχετικές σημαντικές πληροφορίες, όπως για παράδειγμα στην εκπαίδευση και πληροφόρηση μέσω του διαδικτύου ή με αποτελεσματικό τρόπο διανομής έντυπων πληροφοριών.

⁷(Wurtele και Kenny , 2010)

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Επικοινωνία/αλληλοενημέρωση/συζήτηση σε συναντήσεις με τους οργανωμένους γονείς (Ομοσπονδίες, Συνομοσπονδίες) όλων των βαθμίδων - Ανάπτυξη κοινών δράσεων.	2021-2023	ΥΠΠΑΝ Συντονιστική Επιτροπή Ομοσπονδίες- Συνομοσπονδίες Γονέων
2.	Επιμόρφωση/ενημέρωση γονιών <ul style="list-style-type: none"> • Διεξαγωγή διαλέξεων και εργαστηρίων σε σχέση με το θέμα της προστασίας των παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση, τη σεξουαλική κακοποίηση και την κακοποίηση παιδιών στο Διαδίκτυο • Προσφορά σχετικών Σεμιναρίων για Γονείς από ΠΙ/ΠΑΒΙΣ: • Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση • Θετική γονεϊκότητα • Ασφάλεια στο Διαδίκτυο και ο ρόλος των γονιών • Γονεϊκός και συναισθηματικός αλφαριθμητισμός • Η σημασία της ψυχικής ανθεκτικότητας και τρόποι ανάπτυξης της στα παιδιά • Θετική Γονεϊκότητα • Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση και Πρόληψη Περιστατικών Κακοποίησης • Επικοινωνία μεταξύ γονιών και παιδιών • Μιλώντας στα παιδιά για 'δύσκολα' θέματα • Πρόληψη σεξουαλικής κακοποίησης – υγιής σεξουαλική ανάπτυξη • Προειδοποιητικά σημάδια και διαχείριση αποκάλυψης κακοποίησης • Δημιουργία αισθήματος ασφάλειας στα παιδιά. 	Κάθε σχολική χρονιά	ΠΙ/ΠΑΒΙΣ Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου ΥΕΨ Ομοσπονδίες- Συνομοσπονδίες Γονέων Σχολικές Εφορίες ΜΚΟ Σχολή Γονέων «Φωνή»
3.	Ενημερωτικό υλικό προς γονείς για το θέμα του εντοπισμού σεξουαλικής κακοποίησης ή/και εκμετάλλευσης παιδιών καθώς και για τρόπους αντιμετώπισης τέτοιων περιστατικών. Ενημερωτικό υλικό προς γονείς για το θέμα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης των παιδιών. Αποστολή ερωτηματολογίου στους γονείς/κηδεμόνες για θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών και επιβλαβή σεξουαλική συμπεριφορά ανηλίκων για χαρτογράφηση αναγκών.	2021-2023	ΠΙ/ΠΑΒΙΣ Συντονιστική Επιτροπή ΜΚΟ "Φωνή" ΥΠΠΑΝ ΠΙ/ΠΑΒΙΣ/ΚΕΕΑ «Φωνή» Σχολή Γονέων Συνομοσπονδίες Γονέων
4.	Δημιουργία προγράμματος εκπαίδευσης γονέων σε χώρους εργασίας.	2021-2023	Φωνή ΜΚΟ

Οι οργανωμένοι γονείς, εκπροσωπούμενοι από την Παγκύπρια Συνομοσπονδία Γονέων Δημοτικής Εκπαίδευσης, την Παγκύπρια Συνομοσπονδία Ομοσπονδιών Συνδέσμων Γονέων και Κηδεμόνων Δημόσιων Σχολείων Μέσης και Τεχνικής Εκπαίδευσης, την Παγκύπρια Ομοσπονδία Συνδέσμων Γονέων & Κηδεμόνων Ιδιωτικών Σχολείων και την Παγκύπρια Συνομοσπονδία Ομοσπονδιών Συνδέσμων Γονέων και Κηδεμόνων Δημόσιων και Κοινοτικών Νηπιαγωγείων και η Σχολή Γονέων έχουν ήδη ενημερωθεί για τις προτεινόμενες, από το Υπουργείο, δράσεις και έχουν εκφράσει την υποστήριξη τους σε αυτές καθώς και την προθυμία τους να συμβάλουν με κάθε τρόπο στον ορθό σχεδιασμό των προαναφερόμενων δράσεων καθώς και οποιωνδήποτε άλλων που πιθανόν να προκύψουν στην πορεία, για την προώθηση και εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής.

1.3 ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Ο αθλητισμός αποτελεί αναμφίβολα μέσο ενδοπροσωπικής και διαπροσωπικής ανάπτυξης και ενδυνάμωσης για παιδιά και νέους. Ως εκ τούτου, τα βιώματα οποιασδήποτε μορφής, στο χώρο αυτό, αποκτούν ιδιαίτερη, θετική ή/και αρνητική σημασία, πόσο μάλλον αν αυτά έχουν να κάνουν με συναισθηματική, σωματική και σεξουαλική βία ή/και παρενόχληση, που αδιαμφισβήτητα μπορεί να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην σωστή ψυχοσωματική ανάπτυξη των παιδιών και πολλές φορές μπορεί ακόμη και να οδηγήσουν σε μακροχρόνιες δυσάρεστες συνέπειες για τα θύματα.

Ο Κυπριακός Οργανισμός Αθλητισμού (ΚΟΑ), ως η Ανώτατη Αθλητική Αρχή στην Κυπριακή Δημοκρατία, παρέχει υπηρεσίες, μέσα από τα Εθνικά του Προγράμματα, σε αθλητικές Ομοσπονδίες, αθλητικά σωματεία και σε πολίτες, με απώτερο στόχο την προώθηση της εξωσχολικής σωματικής αγωγής και της υγιεινής ζωής καθώς επίσης και του εν γένει αθλητισμού της χώρας. Στα Προγράμματα αυτά συμμετέχουν συνολικά 16,800 παιδιά, αγόρια και κορίτσια, είτε σε επίπεδο μαζικού αθλητισμού (4-18 ετών-Πρόγραμμα «Αθλητισμός για Όλους» σύνολο ανηλίκων 8,200), είτε σε επίπεδο αγωνιστικού αθλητισμού (12-18 ετών- «Εθνικό Σχέδιο Υποστήριξης Αναπτυξιακού Αθλητισμού» και «Σχέδιο Ταλέντων» σύνολο ανηλίκων 8,600).

Σαφώς, η συμπερίληψη του ΚΟΑ στην Εθνική Στρατηγική για την προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση, τη σεξουαλική κακοποίηση και την κακοποίηση παιδιών στο διαδίκτυο όχι μόνο κρίνεται αναγκαία, αλλά αποκτά βαρύνουσα σημασία αφού μέσα από μελέτες οι οποίες έχουν γίνει διαφαίνεται πως, δυστυχώς, εντοπίζονται κρούσματα σεξουαλικής βίας και στον χώρο του αθλητισμού, τόσο σε πανευρωπαϊκό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Μετά και τις πρόσφατες αποκαλύψεις για περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών (και σεξουαλικής παρενόχλησης ενηλίκων) στον χώρο του αθλητισμού ο ΚΟΑ έχει εκφράσει την επιθυμία όπως συνάψει συμφωνία συνεργασίας με το Συμβούλιο ΦΩΝΗ για τη διενέργεια κοινών δράσεων σε σχέση με την πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή πρόληψη.

Ταυτόχρονα και η Κυπριακή Ολυμπιακή Επιτροπή έχει εκφράσει τη πρόθεση της όπως δημιουργήσει μια Ad Hoc Επιτροπή στην οποία να εκπροσωπείται και το Συμβούλιο ΦΩΝΗ, στόχος της οποίας θα είναι η δημιουργία Κώδικα αντιμετώπισης περιστατικών καθώς και ο σχεδιασμός δράσεων στον τομέα της πρόληψης.

Ο ΚΟΑ έχει δηλώσει την προθυμία του να συμπεριληφθεί στην ΕΣ και συγκεκριμένα έχει αναλάβει τα πιο κάτω:

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Την ετοιμασία εγχειριδίου για διανομή στους εργοδοτούμενους και εποπτευόμενους από τον ΚΟΑ και την ΚΟΕ για τον εντοπισμό περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης, τον εντοπισμό παιδιών τα οποία πιθανό να βρίσκονται σε αυξημένο κίνδυνο να υποστούν κάποιου είδους σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης και για την διαδικασία αντιμετώπισης των περιστατικών.	2021-21	ΚΟΑ ΚΟΕ «Φωνή»
2.	Την συνεργασία με τη «Φωνή» για τον σχεδιασμό και προώθηση προγραμμάτων/σεμιναρίων εκπαίδευσης για ενήλικες που ασχολούνται με παιδιά μέσω αθλητισμού, με έμφαση στους προπονητές οι οποίοι έχουν, ως συνήθως, πιο στενή σχέση με τα παιδιά.	2021-2023	ΚΟΑ «Φωνή»

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
3.	Την αποστολή ενημερωτικής εγκυκλίου προς τις Αθλητικές Ομοσπονδίες για τις νομικές υποχρεώσεις τους, όπως για παράδειγμα, την απαραίτητη προσκόμιση πιστοποιητικού λευκού ποινικού μητρώου από σεξουαλικά αδικήματα έναντι παιδιών, από τους ομοσπονδιακούς και σωματειακούς προπονητές και την υποχρέωση του οποιουδήποτε εμπλεκόμενου να προβεί σε καταγγελία στις αρμόδιες αρχές, όταν έχει πληροφορηθεί, διαπιστώσει ή υπήρξε μάρτυρας πρόκλησης «βλάβης» εις βάρος παιδιού.	2021	ΚΟΑ ΚΟΕ Ομοσπονδίες Αθλητισμού
4.	Τη διενέργεια μελετών με τη συμμετοχή παιδιών/αθλητών για τις συνθήκες δραστηριοποίησης τους στον αθλητισμό.		ΚΟΑ «Φωνή» Hope for Children

1.4 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ

Οι επαγγελματίες υγείας και το προσωπικό που εργάζεται σε χώρους παροχής ιατρικών υπηρεσιών, συχνά διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στον εντοπισμό κακοποίησης.

Οι επαγγελματίες στους τομείς της υγείας θα μπορούσαν να διαδραματίσουν ακόμη μεγαλύτερο ρόλο στην πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης. Οι παιδίατροι δε, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως το «αναξιοποίητο αγαθό» σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση των παιδιών και των γονιών τους, για μια σειρά από θέματα, όπως το πώς να συζητούν για σεξουαλικά θέματα, να παρέχουν καθοδήγηση στο χειρισμό της σεξουαλικής συμπεριφοράς των νέων, να ενθαρρύνουν τους γονείς να παρέχουν καθοδήγηση για την προσωπική ασφάλεια των παιδιών τους, αλλά και στην ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των γονέων για καταστάσεις που μπορεί να αυξήσουν τον κίνδυνο κακοποίησης των παιδιών τους. Είναι επίσης αποδεκτό, ότι οι νέοι είναι συνήθως πιο πρόθυμοι να συζητήσουν «ευαίσθητα» σεξουαλικά θέματα με επαγγελματίες υγείας, με τους οποίους συνδέονται.

Πολλοί επαγγελματίες κάνουν εξαιρετική δουλειά για να κρατήσουν τα παιδιά ασφαλή. Παρά ταύτα υπάρχουν και αρκετοί που μπορούν να επωφεληθούν ακόμη περισσότερο λαμβάνοντας περισσότερη και πιο εξειδικευμένη γνώση ως προς το πώς να αντιμετωπίσουν το θέμα της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών. Ως εκ τούτου θα πρέπει να τεθούν στη διάθεση τους σχετικά προγράμματα εκπαίδευσης, ενημέρωσης και εξειδίκευσης.

Τα προγράμματα για επαγγελματίες θα πρέπει να αποσκοπούν:

- στη βελτίωση της κατανόησης της φύσης και της δυναμικής της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης.
- στη συμπερίληψη στην εκπαίδευση τους, της έγκαιρης επισήμανσης ενδείξεων και συμπτωμάτων για εκείνους που διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο ή/και που έχουν ήδη υποστεί κάποιας μορφής σχετικής κακοποίησης.
- να καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα ενημέρωσης ως προς το τι πρέπει να κάνουν εάν υπάρχει υποψία ότι μπορεί να διαπραχθεί ή/και έχει ήδη διαπραχθεί σεξουαλική κακοποίηση σε παιδί.
- να εξασφαλίζουν την αποτελεσματική συνεργασία πολλαπλών φορέων και την ανταλλαγή πληροφοριών.

Ο Παγκύπριος Ιατρικός Σύλλογος, η Παιδιατρική Εταιρεία, η Εταιρεία Παιδοψυχιάτρων και η Εταιρεία Ψυχολόγων έχουν ήδη ενημερωθεί για την ΕΣ και έχουν εκφράσει την προθυμία τους να συμβάλουν στον ορθό σχεδιασμό και στην εφαρμογή δράσεων.

Παράλληλα, οι πιο πάνω επιστημονικές εταιρείες/ομάδες έχουν εκφράσει την προθυμία τους να προβούν στις ακόλουθες δράσεις σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας:

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Δημιουργία νέου πρωτοκόλλου εξέτασης παιδιών για τα οποία υπάρχει υποψία κακοποίησης και την εφαρμογή του στο Σπίτι Του Παιδιού και στα Νοσηλευτήρια του ΟΚΥΠΥ.	2021	ΠΙΣ Επιστημονικές Εταιρείες ΥΥ ΟΚΥΠΥ
2.	Ετοιμασία νέου εγχειριδίου επαγγελματιών υγείας για εντοπισμό και χειρισμό περιστατικών και για δεξιότητες ώστε να μπορούν να διακρίνουν παράγοντες που καθιστούν κάποια παιδιά ευάλωτα να καταστούν θύματα.	2021	ΠΙΣ Επιστημονικές Εταιρείες ΥΥ ΟΚΥΠΥ
3.	Διανομή νέου εγχειριδίου στους επαγγελματίες υγείας.	2021-2021	ΠΙΣ Επιστημονικές Εταιρείες ΥΥ ΟΚΥΠΥ
4.	Συνεργασία με τη «Φωνή» με στόχο τη διεξαγωγή ενημερωτικών ημερίδων και σεμιναρίων εξειδίκευσης και εκπαίδευσης για επαγγελματίες υγείας για την αναγνώριση παιδιών/εφήβων ευάλωτων σε σεξουαλική βία στο επίπεδο της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας.	2021-2023	ΠΙΣ Επιστημονικές Εταιρείες ΥΥ ΟΑΥ ΟΚΥΠΥ “Φωνή”
5.	Υποχρεωτική συμμετοχή των επαγγελματιών υγείας, οι οποίοι εργοδοτούνται από τον ΟΚΥΠΥ στα σεμινάρια εκπαίδευσης και εξειδίκευσης, ανάλογα με την ιδιότητα του κάθε επαγγελματία υγείας.	2021-2023	ΥΥ ΟΚΥΠΥ
6.	Συμμετοχή στο πρόγραμμα καταγραφής περιστατικών (αναλύεται πιο κάτω στην Ενότητα Ε) και καθορισμός Υπεύθυνου Ατόμου για την εφαρμογή του προγράμματος.	2021-2023	ΠΙΣ Επιστημονικές Εταιρείες ΥΥ ΟΚΥΠΥ
7.	Εξειδικευμένη επιμόρφωση επαγγελματιών υγείας για την αναγνώριση και εντοπισμό ευάλωτων ομάδων σε υψηλό κίνδυνο κακοποίησης-παραμέλησης και σεξουαλικής παραβίασης παιδιών.	2021-2023	ΠΙΣ Επιστημονικές Εταιρείες ΥΥ ΟΑΥ ΟΚΥΠΥ “Φωνή”
8.	Σχεδιασμός προγράμματος εξειδίκευσης και εκπαίδευσης λειτουργών των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας, οι οποίοι ασχολούνται με υπόπτους, καταδικασθέντες θύτες και αποφυλακισθέντες για παραπτώματα σεξουαλικής κακοποίησης.	2021-2023	ΥΥ ΟΑΥ ΟΚΥΠΥ ΥΨΥ

1.5 ΔΗΜΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Η συμμετοχή των Δήμων/τοπικών και περιφερειακών αρχών είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την επίτευξη του στόχου της πρόληψης.

Αρκετοί Δήμοι και Τοπικές Αρχές λειτουργούν χώρους απασχόλησης ή/και φροντίδας παιδιών, εκτός σχολικών ωραρίων, μέσω κατασκηνώσεων, παροχής απογευματινής φροντίδας, λειτουργίας καλοκαιρινών σχολείων κτλ.

Επίσης οι Δήμοι και οι κοινότητες θεωρούνται από τους πλέον άμεσους τρόπους επικοινωνίας μεταξύ των πολιτών και της διοίκησης. Ως εκ τούτου, οι Δήμοι έχουν συνήθως άμεση και συχνή πρόσβαση τόσο στους γονείς όσο και σε άλλους επαγγελματίες.

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Καταγραφή προγραμμάτων τα οποία λειτουργούν οι Δήμοι για απασχόληση/ψυχαγωγία/φροντίδα παιδιών.	2021-21	Ένωση Δήμων Ένωση Κοινοτήτων
2.	Συνεργασία με τη «Φωνή» με στόχο τη διεξαγωγή ενημερωτικών ημερίδων και σεμιναρίων για γονείς και επαγγελματίες.	2021-2023	Ένωση Δήμων Ένωση Κοινοτήτων Δήμοι “Φωνή”
3.	Την αποστολή ενημερωτικής εγκυκλίου προς τους Δήμους για τις νομικές υποχρεώσεις τους, όπως για παράδειγμα, την απαραίτητη προσκόμιση πιστοποιητικού λευκού ποινικού μητρώου για σεξουαλικά αδικήματα εναντίον παιδιών από τους εργοδοτούμενους οι οποίοι απασχολούνται στα προγράμματα με παιδιά και την υποχρέωση του οποιουδήποτε εμπλεκόμενου να προβεί σε καταγγελία στις αρμόδιες αρχές, όταν έχει πληροφορηθεί, διαπιστώσει ή υπάρξει μάρτυρας πρόκλησης «βλάβης» εις βάρος παιδιού.	2021	Ένωση Δήμων

1.6 ΘΥΤΕΣ-ΥΠΟΠΤΟΙ-ΑΤΟΜΑ ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟ ΔΙΑΠΡΑΞΗΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ

Σύμφωνα με μελέτες, άτομα τα οποία έχουν προβεί σε πράξη παιδεραστίας, έχουν αυξημένες πιθανότητες να επαναλάβουν το αδίκημα εάν τους δοθεί η ευκαιρία. Ως εκ τούτου, είναι καθήκον της πολιτείας ο καταρτισμός δράσης πρόληψης αδικημάτων ή παροχής προγραμμάτων βοήθειας και θεραπείας προς αδικοπράγουντες τόσο κατά τη διάρκεια της φυλάκισης τους, όσο και μετά την αποφυλάκιση τους.

Ο Νόμος έχει ήδη θεσμοθετήσει την τήρηση από την Αστυνομία Κύπρου του Αρχείου Καταδικασθέντων για σεξουαλικά αδικήματα έναντι παιδιών, στο οποίο καταγράφονται όλοι όσοι έχουν ήδη καταδικαστεί για τέτοια αδικήματα στο παρελθόν κάτω από οποιαδήποτε νομοθεσία. Επιπρόσθετα, ο Νόμος επιβάλλει όπως οποιοσδήποτε προτίθεται να εργοδοτήσει πρόσωπο για επαγγελματικές ή οργανωμένες δραστηριότητες ή δραστηριότητες εθελοντικού χαρακτήρα, οι οποίες περιλαμβάνουν τακτικές επαφές με παιδιά, υπέχει υποχρέωση όπως μην προχωρήσει στην εργοδότησή του, εκτός εάν αυτό προσκομίσει πιστοποιητικό μη-συμπερίληψής του στο ειδικό αυτό αρχείο.

Επιπλέον και μέσα από σχετικά στοιχεία, προκύπτει πως υπάρχουν ενήλικες που παρότι έχουν τέτοιες τάσεις δεν έχουν ακόμη προβεί σε πράξη παιδεραστίας. Θα ήταν όμως πολύ αργά εάν δεν τους παρείχετο, εκ των πρότερων, η απαιτούμενη στήριξη για να προληφθεί η διάπραξη του αδικήματος.

B. 1^{ος} ΠΥΛΩΝΑΣ – ΠΡΟΤΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ

Ο Νόμος έχει ήδη θεσμοθετήσει την Αρχή Εποπτείας Καταδικασθέντων, στην οποία παραπέμπονται για εποπτεία από το Δικαστήριο όλοι οι καταδικασθέντες για σεξουαλικά αδικήματα κατά παιδιών κατά την αποφυλάκιση τους. Η εποπτεία περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την επιβολή περιορισμών ως προς την εργασία και διαμονή των καταδικασθέντων καθώς και τη διάθεση ψυχολογικής στήριξης, θεραπείας αλλά και αξιολόγησης των καταδικασθέντων ως προς την πιθανότητα επανάληψης του αδικήματος.

Ο Νόμος προνοεί επίσης για την ευθύνη ή/και υποχρέωση του κράτους να παρέχει ψυχολογική ή/και ψυχιατρική θεραπεία σε καταδικασθέντες κατά την έκτιση της ποινής τους στις κεντρικές φυλακές, σε υπόπτους αδικημάτων, οι οποίοι το έχουν ζητήσει, καθώς και σε οποιοδήποτε άλλο άτομο αποταθεί ζητώντας βοήθεια ούτως ώστε να μην προβεί στη διενέργεια τέτοιου είδους αδικημάτων.

Παρότι η Αρχή Εποπτείας έχει συσταθεί και λειτουργεί από το 2014, παρατηρούνται προβλήματα στην εκτέλεση των καθηκόντων της, αλλά και στη διενέργεια αποτελεσματικής εποπτείας των ατόμων, τα οποία έχουν παραπεμφθεί σε αυτήν. Οι κύριες δυσκολίες εντοπίζονται στην έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού με εξειδίκευση στην επίβλεψη και αξιολόγηση των καταδικασθέντων καθώς και στην απουσία, έως τώρα, των αναγκαίων προγραμμάτων ψυχολογικής θεραπείας. Με ψήφιση προτεινόμενου από το Υπουργείο Δικαιοσύνης νομοσχεδίου θα δοθούν περισσότερες εξουσίες στην Αρχή Εποπτείας. Πρόσθετα και ίσως πιο καίρια θα θεσμοθετηθεί ο θεσμός του «Επόπτη». Οι επόπτες θα τυγχάνουν ειδικής εκπαίδευσης και θα εργοδοτούνται είτε δυνάμει ειδικών συμβάσεων με το Υπουργείο Δικαιοσύνης είτε μέσω προγραμμάτων που θα δημιουργηθούν και θα λειτουργήσουν από Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς.

Οι αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς θα προβούν στις ακόλουθες δράσεις:

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Σχεδιασμός προγράμματος εξειδίκευσης και εκπαίδευσης λειτουργών των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας και ιατροδικαστών, οι οποίοι ασχολούνται με υπόπτους, καταδικασθέντες θύτες και αποφυλακισθέντες για παραπτώματα σεξουαλικής κακοποίησης. Το σχετικό πρόγραμμα θα εφαρμοσθεί εντός του 2021. Προτεραιότητα θα δοθεί στους ψυχολόγους, οι οποίοι απασχολούνται μόνιμα στις φυλακές.	2021	ΥΥ
2.	Επανάληψη του προγράμματος εξειδίκευσης και εκπαίδευσης ή ανάλογου προγράμματος δύο φορές ετησίως. Αυτά τα προγράμματα θα είναι ανοικτά σε ποσοστό ενός τρίτου των διαθέσιμων θέσεων συμμετεχόντων και σε επαγγελματίες υγείας (ιατρούς, ψυχολόγους, ψυχίατρος) από τον ιδιωτικό τομέα επί πληρωμής καθώς και στους επόπτες.	2021-2023	ΥΥ ΠΙΣ Επιστημονικές Εταιρείες ΦΩΝΗ
3.	Δημιουργία γραμμής στήριξης με σκοπό τη λειτουργία της από το έτος 2021. Η γραμμή αυτή θα προσφέρει στήριξη σε άτομα είτε αυτοί είναι καταδικασθέντες, αποφυλακισθέντες ή άτομα που αντιλαμβάνονται πως έχουν την τάση διάπραξης σεξουαλικού αδικήματος, έτσι ώστε, όπου είναι δυνατό, να καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια αναχαίτισης τέτοιων ενεργειών. Η γραμμή μπορεί να ανατεθεί σε ΜΚΟ.	2021-2023	ΥΥ ΦΩΝΗ
4.	Δημιουργία προγράμματος εκπαίδευσης και εξειδίκευσης για άτομα τα οποία θα αναλαμβάνουν το ρόλο του επόπτη για την Αρχή Εποπτείας.	2021-2023	ΥΔΔΤ ΥΥ ΦΩΝΗ

B. 1^{ος} ΠΥΛΩΝΑΣ – ΠΡΟΤΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
5.	Μελέτη για συνεργασία με οργανισμούς ή ΜΚΟ του εξωτερικού για την εισαγωγή και λειτουργία προγραμμάτων θεραπείας και ενσωμάτωσης καταδικασθέντων ή αποφυλακισθέντων.	2021-2023	ΥΔΔΤ ΦΩΝΗ ΜΚΟ
6.	Ενημέρωση όλων των ομάδων πρόληψης προσωπικού ή αγοράς υπηρεσιών του ΥΥ για την απαραίτητη προσκόμιση, πέραν του Πιστοποιητικού Λευκού Ποινικού Μητρώου, και του σχετικού Πιστοποιητικού ότι ο υποψήφιος προς εργοδότηση «δεν περιλαμβάνεται στο Ειδικό Αρχείο Καταδικασθέντων για σεξουαλικά αδικήματα έναντι παιδιών».	2021	ΥΥ
7.	Πρόγραμμα για εφήβους και νεαρούς ενήλικες, οι οποίοι έχουν διαπράξει σεξουαλικά αδικήματα. Το πρόγραμμα θα λειτουργεί σε δύο επίπεδα: προληπτικά και θεραπευτικά. Η πρόληψη αφορά κυρίως την αποφυγή της επανεμπλοκής των εφήβων σε συμπεριφορές κακοποίησης κατά την ενηλικίωσή τους, όπως επίσης και σε ένα ψυχοεκπαιδευτικό επίπεδο. Για τους νεαρούς ενήλικες θα λειτουργεί σε ψυχο-εκπαιδευτικό και θεραπευτικό επίπεδο. Για τους έφηβους που έχουν διαπράξει σεξουαλικά αδικήματα, θα πρέπει να υπάρχει απαραίτητη και υποχρεωτική εμπλοκή, στήριξη και παρακολούθηση της οικογένειάς τους.	2021-2023	ΦΩΝΗ ΜΚΟ ΥΚΕ
8.	Την αποστολή ενημερωτικής εγκυκλίου προς τους Δήμους για τη νομική υποχρέωση της απαραίτητης προσκόμισης πιστοποιητικού λευκού ποινικού μητρώου από σεξουαλικά αδικήματα έναντι παιδιών, από τους εργοδοτούμενους οι οποίοι απασχολούνται στα προγράμματα με παιδιά.	2021	Ένωση Δήμων
9.	Την αποστολή ενημερωτικής εγκυκλίου προς εθελοντικούς ή φιλανθρωπικούς οργανισμούς για τη νομική υποχρέωση της απαραίτητης προσκόμισης πιστοποιητικού λευκού ποινικού μητρώου από σεξουαλικά αδικήματα έναντι παιδιών, από τους εργοδοτούμενους οι οποίοι απασχολούνται στα προγράμματα με παιδιά.	2021	Επίτροπος Εθελοντισμού ΠΣΣΕ

Η συμμετοχή επαγγελματιών υγείας και από τον ιδιωτικό τομέα αναμένεται πως θα έχει ως αποτέλεσμα την επέκταση της εμπειρογνωμοσύνης και εξειδίκευσης σε ένα ευρύτερο φάσμα της κοινωνίας των πολιτών.

Η επέκταση της εξειδίκευσης στον ιδιωτικό τομέα, θα προσφέρει επιλογές σε άτομα τα οποία μπορεί να έχουν την τάση διάπραξης σχετικού αδικήματος αλλά που όμως, για διάφορους λόγους, δεν θέλουν να αποταθούν στα δημόσια νοσηλευτήρια για παροχή στήριξης.

Επιπρόσθετα, με την αναμενόμενη ψήφιση του νομοσχεδίου σε σχέση με την Αρχή Εποπτείας το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης θα μπορεί μέσω αγοράς υπηρεσιών ή σύναψης άλλων συμφωνιών να αναθέτει σε άτομα ή οργανισμούς τα καθήκοντα εποπτείας αποφυλακισθέντων οι οποίοι τίθενται υπό εποπτεία. Τα άτομα αυτά θα πρέπει να εξειδικεύονται σχετικά καθώς και θα πρέπει να τους παρέχεται ψυχολογική ή/και άλλη στήριξη.

1.7 ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΠΑΡΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΩΝ (BYSTANDERS)

Για την πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών ο καθένας οφείλει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο. Πολλές φορές, άτομα βρίσκονται, άμεσα ή έμμεσα, αντιμέτωπα με τη σεξουαλική κακοποίηση παιδιών αλλά δεν αντιδρούν, είτε λόγω άγνοιας, είτε λόγω φόβου. Αυτοί ονομάζονται «παρευρισκόμενοι» (Bystanders) και προέρχονται από κάθε φάσμα της κοινωνίας.

Οι περισσότεροι από αυτούς τους «παρευρισκόμενους» δεν γνωρίζουν τις επιπτώσεις της απραξίας τους, η οποία μπορεί να έχει τραγικό αντίκτυπο στη ζωή του θύματος. Θα μπορούσε επίσης να λεχθεί πως αυτή η απραξία, μπορεί να οδηγήσει σε ενθάρρυνση των δραστών να συνεχίσουν τις ενέργειές τους.

Λόγω του ότι οι «παρευρισκόμενοι» προέρχονται από κάθε φάσμα της κοινωνίας, οι ενέργειες σε ό,τι αφορά το θέμα αυτό, θα πρέπει να επικεντρώνονται στην ενημέρωση της κοινωνίας στα ακόλουθα:

- στο ότι ο καθένας έχει ουσιαστικό ρόλο να διαδραματίσει στην πρόληψη της σεξουαλικής βίας,
- στην παροχή πληροφοριών σχετικά με την έκταση της σεξουαλικής βίας προς τα παιδιά,
- στις δεξιότητες ως προς το πώς να παρέμβει κάποιος σε καταστάσεις που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε σεξουαλική βία,
- στο πού μπορούν να απευθύνονται για συμβουλές και υποστήριξη ως προς το χειρισμό τέτοιων καταστάσεων
- στην ασφάλεια στο διαδίκτυο,
- στις δεξιότητες για τη λήψη ενημερωμένων επιλογών ως προς το πώς προβαίνουν σε αναφορά για σεξουαλική κακοποίηση ή εκμετάλλευση ανηλίκου.

1.7.1 ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Ως εκ τούτου, κρίνεται πως ο πιο αποτελεσματικός τρόπος προσέγγισης των «παρευρισκομένων», είναι μέσω μιας ευρείας εκστρατείας πληροφόρησης και ενημέρωσης.

Επιπρόσθετα, γνωρίζουμε ότι υπάρχει μια πλούσια «δεξαμενή» γνώσεων και δεξιοτήτων στους ΜΚΟ, εθελοντικούς και φιλανθρωπικούς οργανισμούς όσον αφορά την πρωτογενή πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών. Ωστόσο, οι εν λόγω οργανισμοί δεν έχουν πολλές φορές τη δυνατότητα ευρείας διάδοσης αυτών των πληροφοριών σε όσους θα μπορούσαν να ωφεληθούν από αυτές. Παρατηρείται επίσης, πως πολλές φορές δεν υπάρχει, στο βέλτιστο δυνατό βαθμό, συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειρογνωμοσύνης μεταξύ τους.

Ως εκ τούτου η ΕΣ θα περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις:

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Σχεδιασμός εκστρατείας η οποία θα απευθύνεται σε κάθε μέλος της κοινωνίας και θα προωθείται με κάθε τρόπο διαδικτυακής και άλλης επικοινωνίας (π.χ. τηλεοπτικά και έντυπα μέσα, μέσα μαζικής επικοινωνίας και κοινωνικής δικτύωσης).	2021-2023	«Φωνή»
2.	Δημιουργία κατάλληλου υλικού (έντυπου ή άλλου) το οποίο θα απευθύνεται σε διάφορες ηλικιακές ομάδες και θα διανέμεται στο κοινό.	2021 – 2023	«Φωνή»
3.	Ετοιμασία ενημερωτικού και κατατοπιστικού εγχειριδίου σε σχέση με τον εντοπισμό πιθανών περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης και τον ορθό χειρισμό αυτών.	2021-2021	Γραφείο Επιτρόπου Εθελοντισμού Παγκύπριο Συντονιστικό Συμβούλιο Εθελοντισμού (ΠΣΣΕ) «Φωνή»
4.	Συνεργασία με την Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου, την Επιτροπή Δεοντολογίας Δημοσιογράφων, το Σύνδεσμο Εκδοτών Κύπρου και το Σύνδεσμο Ηλεκτρονικών Μέσων Ενημέρωσης για την δημιουργία, υιοθέτηση και εφαρμογή νέου Κώδικα Δεοντολογίας για την δημοσιοποίηση και χειρισμό θεμάτων σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών.	2021-2023	«Φωνή» Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου, Επιτροπή Δεοντολογίας Δημοσιογράφων, Σύνδεσμος Εκδοτών Κύπρου Σύνδεσμος Ηλεκτρονικών Μέσων Ενημέρωσης
5.	Συντονισμό ΜΚΟ για την εκπαίδευση και ενεργοποίηση εθελοντών, οι οποίοι να παρεμβαίνουν στην ευρύτερη κοινότητα (κοινοτικά κέντρα, χώρους ψυχαγωγίας, κτλ) με σκοπό την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση για τη σεξουαλική κακοποίηση και σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών.	2021-2023	Γραφείο Επιτρόπου Εθελοντισμού ΠΣΕΕ «Φωνή»
6.	Συντονισμός ΜΚΟ για την αποτελεσματικότερη συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ τους.	2021-2023	Γραφείο Επιτρόπου Εθελοντισμού ΠΣΕΕ «Φωνή»
7.	Συμμετοχή των ΜΚΟ και φιλανθρωπικών οργανώσεων στο σύστημα καταγραφής περιστατικών (ως αναλύεται πιο κάτω στην Ενότητα Ε).	2021-2023	Γραφείο Επιτρόπου Εθελοντισμού ΠΣΕΕ «Φωνή»

1.7.2 ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ – ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΓΟΝΕΩΝ/ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ

Τα αδικήματα παιδικής κακοποίησης στο διαδίκτυο περιλαμβανομένης και της πρόσκλησης παιδιών και εφήβων μέσω του Διαδικτύου για συμμετοχή σε παραγωγή υλικού πορνογραφίας και πορνογραφικών παραστάσεων έχουν δραματική αύξηση τα τελευταία χρόνια. Σύμφωνα με την ετήσια αναφορά του Διεθνή Συνδέσμου των Ανοικτών Γραμμών καταγγελιών υλικού παιδικής πορνογραφίας INHOPE, κατά το 2018 λήφθηκαν καταγγελίες για υλικό παιδικής κακοποίησης στο διαδίκτυο από 70 και πλέον χώρες, παγκοσμίως, από τις οποίες εντοπίστηκαν 223.999 εικόνες και βίντεο παιδικής σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών στο Διαδίκτυο (http://88.208.218.79/Libraries/IC-CAM_IHRMS/INHOPE_Statistics_Report_2018.sflb.ashx).

Οι κίνδυνοι δεν περιορίζονται μόνο στις απρόκλητες προσεγγίσεις αλλά και στην έκθεση υλικού ακατάλληλου για την ηλικία του παιδιού και του/της εφήβου στο Διαδίκτυο, όπως και στη μεταφορά απόψεων και συμπεριφορών αναφορικά με τις διαπροσωπικές σχέσεις, οι οποίες δεν προωθούν την ανάπτυξη υγιών σχέσεων. Έχει ήδη αναφερθεί πιο πάνω στην Ενότητα Β.2.1.1 πως η συχνή έκθεση σε πορνογραφικό υλικό έχει συσχετιστεί με την πρόκληση βίας.

Επιπρόσθετα, τα παιδιά σήμερα, λόγω και της συνήθως πρόωρης έκθεσης τους στο διαδίκτυο και της κοινωνικοποίησης τους από νεαρή ηλικία μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, βρίσκονται αντιμέτωπα με τον κίνδυνο να καταστούν θύματα αδικημάτων όπως το grooming και το sextortion.

Ως εκ τούτου, κρίνεται ότι είναι επιτακτική η ανάγκη αντιμετώπισης αυτού του φαινομένου.

Για την πρόληψη, αδικημάτων σεξουαλικής φύσης εναντίον των παιδιών μέσω του διαδικτύου, είναι εξαιρετικά σημαντικό οι δράσεις να στοχεύουν τα παιδιά (θύματα, ενδεχόμενα θύματα, θύτες ή πιθανούς θύτες), γονείς και κηδεμόνες.

Τα παιδιά πρέπει να εκπαιδευτούν από νεαρή ηλικία για θέματα που αφορούν, μεταξύ άλλων, την ασφαλή χρήση του διαδικτύου και το σεβασμό στα δικαιώματα των άλλων. Αυτό σημαίνει ότι τα παιδιά χρειάζεται να μάθουν για τις συνέπειες των αρνητικών δράσεων στο διαδίκτυο, όπως είναι η παρενόχληση και η διακίνηση φωτογραφιών τους χωρίς τη συγκατάθεσή τους.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τα αδικήματα μεταξύ ανηλίκων κυρίως μέσω του διαδικτύου έχουν ανησυχητική αύξηση τα τελευταία χρόνια. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι από τα περιστατικά τα οποία παραπέμφθηκαν στο Σπίτι του Παιδιού τους πρώτους 18 μήνες λειτουργίας του, ένα τέταρτο αφορούσε περιστατικά μεταξύ ανηλίκων.

Επίσης το Τμήμα Καταπολέμησης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος αναφέρει ότι το πρώτο τρίμηνο του 2021 έχουν φτάσει τις 61 οι υποθέσεις σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκων μέσω διαδικτύου σε σύγκριση με 37 που ήταν την ανάλογη περίοδο το 2019.

Νοείται φυσικά ότι η εκπαίδευση των παιδιών θα πρέπει να είναι εξισορροπημένη, έτσι ώστε τα παιδιά και οι νέοι να εξακολουθούν μεν να έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο και να αξιοποιούν τα θετικά στοιχεία του, αλλά ταυτόχρονα να αναπτύσσουν τις ανάλογες άμυνες έναντι των κινδύνων που ενδεχομένως αυτό ελλοχεύει.

Οι γονείς ή κηδεμόνες θα πρέπει επίσης, να συνεχίσουν να παρακολουθούν τη χρήση του διαδικτύου από τα παιδιά τους και να επιμένουν στην ενημέρωση/εκπαίδευση των παιδιών για την ασφάλεια στο διαδίκτυο και τη σωστή διαδικτυακή συμπεριφορά. Επιπρόσθετα και λόγω του ότι οι πλείστοι γονείς/κηδεμόνες δεν είχαν παρόμοιες εμπειρίες κατά τη δική τους παιδική ηλικία, καθίσταται αναγκαίο όπως υπάρξει η ανάλογη σχετική επιμόρφωση και των ιδίων, ούτως ώστε να μπορούν να στηρίξουν και να ενισχύσουν ακόμη περισσότερο την ενημέρωση την οποία τα παιδιά θα λαμβάνουν από το σχολείο.

Η ενημέρωση των γονέων/κηδεμόνων θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει τη λεπτομερή ενημέρωση τους, σε ό,τι αφορά τους κινδύνους καθώς και τις διάφορες ασφαλιστικές δικλίδες τις οποίες θα μπορούν να λαμβάνουν, ανάλογα και με την ηλικία των παιδιών.

Ως εκ τούτου η ΕΣ περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις:

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Ανάπτυξη δράσεων ενημέρωσης των παιδιών για το θέμα της ασφαλούς χρήσης του Διαδικτύου και υποχρεωτική συμπερίληψη των δράσεων αυτών στον ετήσιο προγραμματισμό του σχολείου.	Κάθε σχολική χρονιά	ΠΙ Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου Κύπρου CYberSafety Κυβερνητικοί και Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί CYTA
2.	Συμπερίληψη στη διδακτέα ύλη και ειδικότερα στα μαθήματα πληροφορικής, η διδασκαλία δεξιοτήτων για την ασφαλή χρήση του διαδικτύου.	Κάθε σχολική χρονιά	ΠΙ Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου Κύπρου CYberSafety Κυβερνητικοί και Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί CYTA
3.	Ετοιμασία και προώθηση ενημερωτικού υλικού (τρίπτυχα, ενημερωτικά φυλλάδια) για μαθητές / μαθήτριες (Sexting, Sextortion, Grooming).	2021-2023	Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου Κύπρου – CYberSafety ΥΠΠ
4.	Ανάπτυξη δράσεων ενημέρωσης σε γονείς/κηδεμόνες για το θέμα της ασφαλούς χρήσης του Διαδικτύου (Sexting, Sextortion, Grooming). Ετοιμασία και προώθηση ενημερωτικού υλικού (τρίπτυχα, ενημερωτικά φυλλάδια) για γονείς (Sexting, Sextortion, Grooming).	Κάθε σχολική χρονιά από το Σεπτέμβριο 2021 2021-2023	Παρατηρητήριο Ενάντια στη Βία στο Σχολείο Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου Κύπρου CYberSafety Σχολή Γονέων Κυβερνητικοί και Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί CYTA
5.	Εμπλουτισμός της διαδικτυακής πύλης https://internetsafety.pi.ac.cy/ με υποστηρικτικό υλικό, π.χ. βίντεο, ενημερωτικό υλικό κ.ο.κ. (Sexting, Sextortion, Grooming).	2021-2023	Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου Κύπρου – CYberSafety
6.	Λειτουργία της Γραμμής Βοήθειας και Καταγγελιών 1480 για την αναφορά/καταγγελία περιστατικών παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών στο Διαδίκτυο: • Η Γραμμή Βοήθειας 1480 αποτελεί μέρος του ευρωπαϊκού δικτύου γραμμών υποστήριξης Insafe. • Η Γραμμή Καταγγελιών 1480 αποτελεί μέρος του διεθνούς δικτύου γραμμών καταγγελιών (Hotlines) INHOPE.	2021-2023	Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου Κύπρου – CYberSafety

Η Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου έχει προσφερθεί όπως μελετήσει τη δυνατότητα διενέργειας από αυτήν των ακόλουθων δράσεων:

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Τη διενέργεια μίας τουλάχιστον διάλεξης ετησίως προς τα παιδιά με θέμα την ασφάλεια στο διαδίκτυο, σε κάθε σχολείο και σε κάθε βαθμίδα.	Κάθε σχολική χρονιά από το Σεπτέμβριο 2021	ΥΠΠΑΝ CYTA
2.	Τη διενέργεια διαλέξεων από σχολικές μονάδες ή σχολικές εφορίες, προς γονείς ή εκπαιδευτικούς για την ασφαλή χρήση του διαδικτύου από τα παιδιά.	Κάθε σχολική χρονιά από το Σεπτέμβριο 2021	ΥΠΠΑΝ CYTA Σχολικές Εφορίες
3.	Τη συνεργασία με τη «Φωνή» για την προώθηση σχετικών διαλέξεων, είτε από την CYTA είτε μέσω εκπαίδευσης από την CYTA, από μη κυβερνητικούς οργανισμούς.	2021-2023	CYTA ΜΚΟ «Φωνή»
4.	Πρόσβαση στα προγράμματα της CYTA για Γονικό Έλεγχο του διαδικτύου στο σπίτι από την ιστοσελίδα της Επιτροπής Εφαρμογής Εθνικής Στρατηγικής.	2021-2023	CYTA ΜΚΟ «Φωνή»

1.7.3 ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ – ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Ο όρος «παιδική πορνογραφία» θεωρείται ανεπαρκής για να αποδίδει τη σοβαρότητα αυτών των αδικημάτων τόσο στη νομοθεσία όσο και στη συνείδηση του κοινού.

Διάφορες έρευνες παγκοσμίως συντείνουν στο εύρημα ότι μεγάλος αριθμός αυτών οι οποίοι ψάχνουν για κακοποίηση παιδιών στο διαδίκτυο πιθανό να το κάνουν από περιέργεια ή/και περιστασιακά χωρίς ποτέ να επιδείξουν οποιαδήποτε άλλη επιβλαβή συμπεριφορά και μόνο ένας στους τέσσερις από αυτούς αναμένεται ότι θα προχωρήσουν στο μέλλον σε πράξη παιδεραστίας.⁸

Αναπόφευκτα, οποιαδήποτε στρατηγική η οποία θέλει να καταπολεμήσει την κακοποίηση παιδιών στο διαδίκτυο πρέπει να στοχεύει σε αυτούς τους τρεις από τους τέσσερις πιθανούς «πελάτες» και να τους σταματήσει προτού συμβεί οποιαδήποτε «από περιέργεια» ή περιστασιακή τους περιπλάνηση στο διαδίκτυο. Ως εκ τούτου, ο μόνος αποτελεσματικός τρόπος για να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο είναι να καταπολεμηθεί η ζήτηση.⁹

Είναι σημαντική η αντίληψη ότι κάθε ένα αρχείο παιδικής πορνογραφίας (φωτογραφία/βίντεο) αντιπροσωπεύει μια πράξη κακοποίησης ανήλικου και είναι συνήθως το τελικό αποτέλεσμα της εμπορίας παιδιών και της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσής τους. Η κακοποίηση παιδιών στο διαδίκτυο δεν μπορεί να δημιουργηθεί εκτός εάν ένα παιδί καταστεί θύμα σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσής. Η ζήτηση για παιδική πορνογραφία θα μπορεί να καταπολεμηθεί μόνο όταν ο τελικός «χρήστης» της και κυρίως ο «περιεργός» ή ο «περιστασιακός χρήστης», αντιληφθεί ότι αυτό που παρακολουθεί είναι αποτέλεσμα κακοποίησης και εκμετάλλευσής ενός παιδιού.

Επιπρόσθετα, ως υφίσταται σήμερα η νομοθεσία, για να κατηγορηθεί ένας παιδόφιλος προϋπόθεση αποτελεί το να πέσει ένα παιδί θύμα στο διαδίκτυο, προτού να δύναται η αστυνομία και το ποινικό σύστημα να επέμβει, εφόσον συστατικό στοιχείο του αδικήματος είναι η προσέγγιση ανήλικου. Με βάση προτεινόμενη τροποποίηση του Νόμου, η Αστυνομία θα μπορεί πλέον να ενεργεί προληπτικά, χρησιμοποιώντας ακόμη και ψεύτικα προφίλ ή «άβαταρς», στο διαδίκτυο, για τον εντοπισμό παιδόφιλων εφόσον οποιοσδήποτε προβεί σε προσέγγιση μέσω του διαδικτύου ή άλλων μέσων επικοινωνίας, παιδί ή άτομο το οποίο πιστεύει ότι είναι παιδί, με σκοπό τη σεξουαλική κακοποίηση ή σεξουαλική εκμετάλλευση, αφού μια τέτοια ενέργεια θα θεωρείται εγκληματική πράξη.

⁸ Presentation Guytdirector of campaigns at Terre des Hommes Netherlands, <https://www.terredeshommes.nl/sweetie1>

⁹ Ibid

Με εισηγήσεις της Αστυνομίας Κύπρου προωθούνται επίσης οι πιο κάτω δράσεις:

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Τροποποίηση όλων των σχετικών νομοθεσιών για αντικατάσταση του όρου «παιδική πορνογραφία» με τον όρο κακοποίηση παιδιών στο διαδίκτυο.	2021	ΥΔΔΤ
2.	Τροποποίηση του Άρθρου 9 του Νόμου με την προσθήκη της φράσης «παιδί ή άτομο το οποίο πιστεύει ότι είναι παιδί».	2021	ΥΔΔΤ Νομική Υπηρεσία
3.	Τροποποίηση του Άρθρου 33 του Νόμου ούτως ώστε να δίνεται περισσότερος χρόνος απομάκρυνσης υπόπτου από την οικία του με σκοπό την προστασία παιδιών που επίσης κατοικούν σε αυτήν όταν διερευνάται υπόθεση κατοχής παιδικής πορνογραφίας.	2021	ΥΔΔΤ Νομική Υπηρεσία
4.	Παροχή ψυχολογικής στήριξης και εποπτείας στους λειτουργούς του Γραφείου Καταπολέμησης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος καθώς και για μέλη της Αστυνομίας που χειρίζονται σοβαρές υποθέσεις και έρχονται αντιμέτωποι με θύματα βίας ή τροχαίων δυστυχημάτων. Η προτεινόμενη δράση θα ενσωματωθεί στο υφιστάμενο πλαίσιο ψυχολογικής υποστήριξης για τα μέλη της Αστυνομίας.	2021-2023	ΥΔΔΤ
5.	Εκστρατεία στο κοινό για ενημέρωση ως προς τις επιπτώσεις της κακοποίησης παιδιών στο διαδίκτυο στα παιδιά θύματα αυτής (εμπορία, κακοποίηση και εκμετάλλευση παιδιών).	2021-2023	ΥΔΔΤ Φωνή

1.7.4 ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ -ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Ένας μεγάλος παράγοντας για την ενίσχυση της ζήτησης της παιδικής πορνογραφίας είναι η τροφοδότηση λανθασμένων εικόνων παιδιών στην κοινωνία. Συγκεκριμένα, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αν και άθελα τους, προωθούν εικόνες παιδιών οι οποίες δεν ανταποκρίνονται στην ηλικία τους ή, σεξουαλικοποιώντας την εμφάνισή τους σε ενημερωτικές εκπομπές ή/και σε ψυχαγωγικές εκπομπές σε βαθμό ο οποίος αρμόζει μόνο σε ενήλικες.

Επιπρόσθετα, πολλές τέτοιες ακατάλληλες εικόνες παιδιών, οι οποίες προωθούν λανθασμένες αντιλήψεις ως προς την αντιμετώπισή τους εμφανίζονται σε εμπορικές διαφημίσεις.

Η σεξουαλικοποίηση των παιδιών οδηγεί αναπόφευκτα στη συνειδητή ή και υποσυνείδητη εντύπωση ότι τα παιδιά αποτελούν ή/και μπορούν να θεωρούνται σεξουαλικά αντικείμενα. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαία η εξάλειψη αυτών των εικόνων, φωτογραφιών ή/και μηνυμάτων.

B. 1^{ος} ΠΥΛΩΝΑΣ – ΠΡΟΤΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ

Με εισηγήσεις της Αστυνομίας Κύπρου προωθούνται επίσης οι πιο κάτω δράσεις:

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Ανάπτυξη ή δημιουργία ενός νέου Κώδικα Δεοντολογίας για τα ΜΜΕ με πληροφορίες ως προς την σωστή παρουσίαση εικόνων παιδιών.	2021-2021	«Φωνή»
2.	Συνεργασία με την Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου, την Επιτροπή Δεοντολογίας Δημοσιογράφων, το Σύνδεσμο Εκδοτών Κύπρου και το Σύνδεσμο Ηλεκτρονικών Μέσων Ενημέρωσης για την υιοθέτηση και εφαρμογή του νέου Κώδικα Δεοντολογίας.	2021-2021	«Φωνή» Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου, Επιτροπή Δεοντολογίας Δημοσιογράφων, Σύνδεσμος Εκδοτών Κύπρου Σύνδεσμος Ηλεκτρονικών Μέσων Ενημέρωσης
3.	Συνεργασία με την Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου, την Επιτροπή Δεοντολογίας Δημοσιογράφων, το Σύνδεσμο Εκδοτών Κύπρου, το Σύνδεσμο Ηλεκτρονικών Μέσων Ενημέρωσης για την εκπαίδευση και ενημέρωση δημοσιογράφων και για την ευαισθητοποίηση τους όσον αφορά την παρουσίαση παιδιών στα ΜΜΕ.	2021-2023	«Φωνή» Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου, Επιτροπή Δεοντολογίας Δημοσιογράφων, Σύνδεσμος Εκδοτών Κύπρου Σύνδεσμος Ηλεκτρονικών Μέσων Ενημέρωσης
4.	Συνεργασία με το Φορέα Ελέγχου Επικοινωνίας για τον καθορισμό νέου κώδικα παρουσίασης παιδιών σε εμπορικές διαφημίσεις.	2021-2021	«Φωνή» Φορέας Ελέγχου Επικοινωνίας (ΦΕΔ)

1.1 ΣΤΟΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΟΥΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ

Ο στόχος της δευτερογενούς πρόληψης είναι η άμεση και έγκαιρη ανταπόκριση στα αρχικά προβλήματα προτού αυτά επιδεινωθούν.

Η δευτερογενής πρόληψη στοχεύει στο να εντοπίσει, μέσα στο γενικό πληθυσμό, τις ευάλωτες εκείνες κοινωνικές ομάδες, οικογένειες ή άτομα, τα οποία υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να αναπτύξουν επικίνδυνες συμπεριφορές («υψηλού κινδύνου») σχετικά με την κακοποίηση των παιδιών¹⁰. Οι ομάδες αυτές διαθέτουν ένα ή περισσότερους «παράγοντες κινδύνου» (risk factors), οι οποίοι, όπως έχει προκύψει από εμπειρικές έρευνες, πιθανολογούν κάποια προδιάθεση για κακοποίηση-παραμέληση.

Φυσικά επ' ουδενί δεν πρέπει να ερμηνευτεί η δευτερογενής πρόληψη ως τρόπος χαρακτηρισμού ενός γονέα ή μιας οικογένειας ως «επικίνδυνης για κακοποίηση» αλλά ως «σε υψηλή προτεραιότητα για παροχή βοήθειας» μέσω των ενδεικνυόμενων υπηρεσιών. Η έγκαιρη στήριξη των ομάδων αυτών μπορεί να προλάβει σημαντικά τις περισσότερες μορφές της κακοποίησης παιδιών. Ο στόχος είναι να εντοπιστούν, ούτως ώστε να τους παρασχεθεί η όσο το δυνατόν ενωρίτερη υποστήριξη τους ώστε να μην εκδηλώσουν οποιαδήποτε προδιάθεση για κακοποίηση.

Οι δράσεις για τη δευτερογενή πρόληψη στρέφονται στον επανασχεδιασμό της δομής κάποιων υπηρεσιών έτσι ώστε αυτές να επικεντρωθούν στην έγκαιρη παρέμβαση, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης των κόμβων στήριξης της οικογένειας σε όλα επίπεδα που άπτονται, για παράδειγμα, θεμάτων υγείας και κοινωνικής φροντίδας.

Σημειώνεται ότι βάσει των στοιχείων που τηρεί το Σπίτι του Παιδιού, από τα 369 περιστατικά που παραπέμφθηκαν σε αυτό τους πρώτους 18 μήνες λειτουργίας του 76% είχαν προηγούμενη επαφή και συνεργασία είτε με τις ΥΚΕ είτε με την αστυνομία αλλά σε καμία από αυτές τις περιπτώσεις δεν είχε γίνει παρέμβαση δευτερογενούς πρόληψης για να αποτραπεί το περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης.

1.1.1 ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Στις προαναφερόμενες δράσεις σε σχέση με την πρωτογενή πρόληψη έχουν ήδη επισημανθεί δράσεις, οι οποίες θα ενεργήσουν και ως δράσεις δευτερογενούς πρόληψης. Αυτές είναι τα εγχειρίδια, τα οποία θα δημιουργηθούν και μέσα από τα οποία θα παρέχεται καθοδήγηση ως προς τον εντοπισμό παιδιών, τα οποία, για διάφορους λόγους, αντιμετωπίζουν αυξημένο κίνδυνο να καταστούν θύματα.

Στα πλαίσια της ΕΣ και σε συνεργασία με την «Φωνή» οι πιο κάτω φορείς θα δημιουργήσουν και θα διανέμουν σχετικά εγχειρίδια:

- (α) Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας για γονείς/κηδεμόνες
- (β) Κυπριακός Οργανισμός Αθλητισμού
- (γ) Ένωση Δήμων
- (δ) Γραφείο Επιτρόπου Εθελοντισμού
- (ε) Υπουργείο Υγείας – Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας (ΟΑΥ) - ΟΚΥΠΥ

¹⁰Βλ. Αγάθωνος-Γεωργοπούλου Ε. (επιμ.) (1998), Οδηγός για την Αναγνώριση και Αντιμετώπιση της Κακοποίησης και Παραμέλησης του Παιδιού, Αθήνα, Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, σ. 41. Επίσης, Agathonos-Georgopoulou H., Browne K., (1997), "The Prediction of Child Maltreatment in Greek Families", Child Abuse and Neglect, Volume 21, pp. 722

1.1.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ

Οι επαγγελματίες οι οποίοι έχουν συχνή επαφή με παιδιά καθώς και με ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, οικογένειες ή άτομα, τα οποία μπορούν να θεωρηθούν ως «υψηλού κινδύνου» σχετικά με την κακοποίηση των παιδιών, πρέπει να εκπαιδευτούν ούτως ώστε:

- (α) Να μπορούν να εντοπίζουν τις ευάλωτες οικογένειες ή/και άτομα «υψηλού κινδύνου ή/και να μπορούν να διακρίνουν τους παράγοντες κινδύνου.
- (β) Να γνωρίζουν πώς να συμπεριφερθούν και τι διαδικασίες πρέπει να ακολουθήσουν εφόσον εντοπίσουν τις ευάλωτες ομάδες ή/και άτομα «υψηλού κινδύνου».

Σημειώνεται ότι βάσει των στοιχείων που τηρεί το Σπίτι του Παιδιού, τα 369 περιστατικά που παραπέμφθηκαν σε αυτό τους πρώτους 18 μήνες λειτουργίας του, μόνο σε 1% η αποκάλυψη της κακοποίησης είτε από το ίδιο το παιδί είτε από τρίτο πρόσωπο έγινε σε λειτουργούς των ΥΚΕ παρά το ότι στο 76% των περιστατικών, η οικογένεια είχε προηγούμενη επαφή και συνεργασία είτε με τις ΥΚΕ είτε με την αστυνομία. Από αυτό και μόνο το στατιστικό στοιχείο φαίνεται η ανάγκη εξειδίκευσης των λειτουργών των ΥΚΕ και της αστυνομίας για την αποτελεσματική εφαρμογή της δευτερογενούς πρόληψης.

Οι επαγγελματίες στους οποίους απευθύνονται οι δράσεις της δευτερογενούς πρόληψης είναι οι εκπαιδευτικοί, οι επαγγελματίες υγείας και οι λειτουργοί των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας («ΥΚΕ»).

Ως εκ τούτου η ΕΣ περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις:

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Εφαρμογή του εργαλείου CAN (MDS) για τη συλλογή και επεξεργασία στατιστικών στοιχείων για περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών. Μέσα από την επεξεργασία των στοιχείων θα μπορούν να καθοριστούν κριτήρια για τον εντοπισμό οικογενειών ή ατόμων που ήδη συνεργάζονται με τις ΥΚΕ, οι οποίες θα μπορούν να καθοριστούν ως ομάδες «υψηλού κινδύνου». Οι ΥΚΕ θα πρέπει να διοχετεύουν τις πληροφορίες για τις οικογένειες που βρίσκονται με τις οποίες συνεργάζονται καθώς και την ανάλυση πληροφοριών για συντονισμό και πιθανή συν-διαχείριση με τις άλλες αρμόδιες υπηρεσίες του κράτους των υπουργείων Παιδείας, Υγείας και Δικαιοσύνης.	2021-23	ΥΚΕ Hope for Children Policy Centre
2.	Δημιουργία υποδομής και μηχανισμού στήριξης και καθοδήγησης, με στόχο τη σφαιρική διαχείριση των οικογενειών που βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο. Η υποδομή θα προνοεί τη συνεργασία όλων των υπαρχουσών αρμόδιων εμπλεκόμενων υπηρεσιών, έτσι ώστε να εξυπηρετούνται όλες οι πιθανές ανάγκες των παιδιών (συναισθηματικές, εκπαιδευτικές, προστασίας και ασφάλειας).	2021-2023	ΥΚΕ ΥΥ ΥΔΔΤ ΥΠΠΑΝ
3.	Σχεδιασμός και προώθηση σε παγκύπρια βάση, ενός επιστημονικά εξειδικευμένου προγράμματος παρέμβασης για οικογένειες υψηλού κινδύνου που να στοχεύει στην ενδυνάμωση των δεσμών και των σχέσεων μεταξύ των μελών της οικογένειας (parenting skills).	2021-2023	ΥΚΕ ΜΚΟ

2^{ος} ΠΥΛΩΝΑΣ – ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
4.	Εξειδικευμένη επιμόρφωση ομάδας λειτουργών ΥΚΕ για την αναγνώριση και εντοπισμό ευάλωτων ομάδων σε υψηλό κίνδυνο κακοποίησης-παραμέλησης σεξουαλικής παραβίασης παιδιών.	2021-2023	ΥΚΕ
5.	Υποστήριξη των ζευγαριών νεαρής ηλικίας ώστε να μπορούν να ανταπεξέρχονται στο καθημερινό στρες της ανατροφής ενός παιδιού.	2021-2023	ΥΚΕ ΥΥ
6.	Συνέχιση υφιστάμενου προγράμματος επισκέψεων επαγγελματιών σε νεαρές μητέρες και μητέρες με νεογέννητα μωρά.	2021-2023	ΥΥ
7.	Δημιουργία Κέντρων Πληροφόρησης και κοινωνικής υποστήριξης για οικογένειες με πολύ χαμηλό εισόδημα.	2021-2023	ΥΚΕ ΜΚΟ
8.	Εξειδικευμένη επιμόρφωση επαγγελματιών υγείας για την αναγνώριση και εντοπισμό ευάλωτων ομάδων σε υψηλό κίνδυνο σεξουαλικής ή άλλης κακοποίησης παιδιών.	2021-23	ΥΥ ΠΙΣ Επιστημονικές Εταιρείες Σχολιατρικές Υπηρεσίες
9.	Εξειδικευμένη επιμόρφωση ομάδας εκπαιδευτικών ή/και εκπαιδευτικών ψυχολόγων για την αναγνώριση και εντοπισμό ευάλωτων ομάδων σε υψηλό κίνδυνο κακοποίησης-παραμέλησης και σεξουαλικής παραβίασης παιδιών.	2021-2023	ΥΠΠΑΝ ΠΙ
10.	Εξειδικευμένη επιμόρφωση αστυνομικών και ιδιαίτερα των αστυνομικών της γειτονιάς για την αναγνώριση και εντοπισμό ευάλωτων ομάδων σε υψηλό κίνδυνο κακοποίησης και παραμέλησης σεξουαλικής παραβίασης παιδιών.	2021-2023	ΥΔΔΤ

3^{ος} ΠΥΛΩΝΑΣ – ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ (ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ)

1.1 ΣΤΟΧΟΣ ΤΡΙΤΟΓΕΝΟΥΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ

Η τριτογενής πρόληψη στοχεύει στη θεραπεία του προβλήματος όταν η κακοποίηση έχει ήδη συμβεί και περιλαμβάνει παρεμβάσεις για να μειωθούν οι αρνητικές συνέπειες αυτού του γεγονότος και κυρίως η επαναθυματοποίηση του θύματος. Ο στόχος είναι η πρόληψη περαιτέρω βλάβης στο θύμα.

Βραχυπρόθεσμα η τριτογενής πρόληψη περιλαμβάνει όλα τα μέτρα για την προστασία του παιδιού, όπως τη νομική παρέμβαση με σκοπό την κατοχύρωση της ασφάλειάς του, τη περίθαλψη του και τη στήριξη της οικογένειας ως σύνολο. Εδώ είναι όπου η ανάγκη μιας πολυθεματικής αντιμετώπισης λειτουργεί ευεργετικά.

Μακροπρόθεσμα, η τριτογενής πρόληψη, περιλαμβάνει την αντιμετώπιση των μακροχρόνιων συνεπειών της θυματοποίησης (π.χ. με την παροχή συνεχούς στήριξης στα θύματα) έως την τελική αποκατάστασή του σύμφωνα με τις εξατομικευμένες ανάγκες και το υπέρτατο συμφέρον του.

Επιπρόσθετα η τριτογενής πρόληψη περιλαμβάνει την αντιμετώπιση του θύτη δια της παροχής εξειδικευμένης θεραπείας και διαχείρισης ώστε να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα υποτροπής. (Βλ. Ενότητα Β πιο πάνω).

Η τριτογενής πρόληψη πρέπει να περιλαμβάνει δράσεις για να βοηθηθούν θύματα να αποκαλύπτουν οποιαδήποτε κακοποίηση ώστε να εξασφαλιστεί η πρόσβαση τους σε υπηρεσίες οι οποίες μπορούν να τους βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν την κακοποίηση που έχουν υποστεί.

Οι αρμόδιες αρχές πρέπει να έχουν έτοιμες τις διαδικασίες στήριξης πιθανών θυμάτων, καθώς διαδικασίες και υπηρεσίες αποκατάστασης των θυμάτων.

1.2 ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Από την ίδρυση και λειτουργία του Σπιτιού του Παιδιού η αντιμετώπιση περιστατικών έχει πλέον εξελιχθεί σε μια παιδοκεντρική διαδικασία.

ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
Το Σπίτι είναι ο χώρος όπου μεταφέρεται άμεσα το παιδί για την περαιτέρω διερεύνηση του περιστατικού.
Η παραπομπή γίνεται μόνο από την αστυνομία ή τις ΥΚΕ όπου και επισήμως αρχίζει η προώθηση καταγγελίας.
Το Σπίτι στελεχώνεται από: συντονίστρια/διευθύντρια, κοινωνικούς λειτουργούς, κλινικούς ψυχολόγους. Επίσης στο Σπίτι λαμβάνονται όλες οι οπτικογραφημένες καταθέσεις των παιδιών από εξειδικευμένες λειτουργούς της Αστυνομίας
Το πρώτο στάδιο αντιμετώπισης περιστατικού, αφορά την αξιολόγηση του παιδιού, της οικογενειακής του κατάστασης, την ανάγκη στήριξης αυτού και της οικογένειας του καθώς και την αξιολόγηση της ιστορίας του για σκοπούς προώθησης της καταγγελίας στα δικαστικά μέσα.
Όταν κριθεί αναγκαίο από την αστυνομία διενεργείται ιατροδικαστική εξέταση στο Σπίτι από ιατροδικαστές/παιδοχειρουργούς οι οποίοι εργοδοτούνται από τον ΟΚΥΠΥ.
Σε περιπτώσεις όπου δεν είναι αναγκαία η ιατροδικαστική εξέταση του παιδιού τότε στο Σπίτι μπορεί να διενεργείται και ιατρική, μη-επεμβατική εξέταση από παιδίατρο.
Δεν υπάρχει μόνιμη απασχόληση ιατρικού προσωπικού αλλά θα ετοιμαστεί λίστα εξειδικευμένων παιδιάτρων από τον ιδιωτικό τομέα με την συνεργασία του ΠΙΣ οι οποίοι θα διενεργούν την εξέταση με ραντεβού.

3^{ος} ΠΥΛΩΝΑΣ – ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ (ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ)

ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
Εφόσον το παιδί συνοδεύεται από αναίτιο μέλος της οικογένειας του ή και άλλα παιδιά όπως αδέρφια του, προσφέρεται στο Σπίτι ομαδική και συνολική στήριξη όλων αυτών.
Στο Σπίτι προσφέρεται και το δεύτερο στάδιο αντιμετώπισης του περιστατικού το οποίο αφορά την στήριξη και θεραπεία του παιδιού και της οικογένειας έως ότου ξεπεράσει το πρώτο τραύμα. Σε αυτό το στάδιο περιλαμβάνεται και η προετοιμασία του παιδιού για την ακροαματική διαδικασία.
Κατά την διάρκεια της αξιολόγησης και στήριξης του παιδιού είναι αναγκαία και η επικοινωνία από την πολυθεματική ομάδα με το περιβάλλον του παιδιού όπως το σχολείο στο οποίο φοιτά. Το Σπίτι και κυρίως οι κοινωνικοί λειτουργοί αναλαμβάνουν και αυτή την ενημέρωση και συντονισμό στο περιβάλλον του παιδιού.
Όλο το προσωπικό στο Σπίτι του Παιδιού τυγχάνει συστηματικής εξωτερικής αξιολόγησης και στήριξης καθότι είναι γενικώς παραδεκτό ότι η μόνιμη ενασχόληση με αυτά τα θέματα είναι εξαιρετικά ψυχοφθόρα διαδικασία.

1.3 ΔΙΩΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Αναγκαία προϋπόθεση για την αποτελεσματική λειτουργία του Σπιτιού του Παιδιού καθώς και για την επιτυχή διερεύνηση και εκδίκαση των αδικημάτων είναι η συμβολή των διωκτικών αρχών και του Δικαστικού συστήματος.

Ως εκ τούτου το ΥΔΔΤ αναλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις:

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Συνέχιση της εκπαίδευσης και εξειδίκευσης ομάδας αστυνομικών για τη διεξαγωγή των οπτικογραφημένων καταθέσεων.	2021-23	Αστυνομία Κύπρου
2.	Εξειδίκευση ατόμων στην Ειδική Ανακριτική Ομάδα της Αστυνομίας για τη διερεύνηση αδικημάτων σεξουαλικής βίας έναντι παιδιών.	2021	Αστυνομία Κύπρου
3.	Εναισθητοποίηση σε θέματα σεξουαλικής βίας έναντι παιδιών και εξοικείωση των αστυνομικών όλων των βαθμίδων και των Εισαγγελέων Αστυνομίας με το νομικό πλαίσιο και τις διαδικασίες χειρισμού περιστατικών μέσω της ενίσχυσης της διδασκαλίας του θέματος στην προϋπηρεσιακή και ενδοϋπηρεσιακή εκπαίδευση.	2021-2023	Αστυνομία Κύπρου
4.	Επέκταση στις υπόλοιπες επαρχίες της δυνατότητας μαρτυρίας παιδιών θυμάτων/μαρτύρων σε υποθέσεις σεξουαλικής κακοποίησης ή εκμετάλλευσης ή κακοποίησης στο διαδίκτυο από χώρο εκτός των Δικαστηρίων.	2021-2023	ΥΔΔΤ Ανώτατο Δικαστήριο Hope for Children Policy Centre
5.	Μελέτη και συνεργασία με Ανώτατο Δικαστήριο Κύπρου για την έκδοση οδηγιών προς τα Επαρχιακά Δικαστήρια και Κακουργιοδικεία για την χρονική προτεραιότητα στην εκδίκαση υποθέσεων σεξουαλικής βίας έναντι παιδιών.	2021-2021	Ανώτατο Δικαστήριο
6.	Μελέτη και συνεργασία Ανωτάτου Δικαστηρίου για την έκδοση οδηγιών ή/και τροποποίηση των Θεσμών Ποινικής Δικονομίας σε σχέση με την αντεξέταση παιδιών μαρτύρων.	2021-2023	ΥΔΔΤ Ανώτατο Δικαστήριο

3^{ος} ΠΥΛΟΝΑΣ – ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ (ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ)

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
7.	Επιμόρφωση και εκπαίδευση Δικαστών όλων των βαθμίδων για την διεξαγωγή ακροαματικών διαδικασιών σε σχέση με εγκλήματα σεξουαλικής φύσης έναντι παιδιών.	2021-2023	Ανώτατο Δικαστήριο Σχολή Δικαστών
8.	Επιμόρφωση και εκπαίδευση δικηγόρων της Δημοκρατίας και Δημοσίων Κατήγορων της Νομικής Υπηρεσίας για τον χειρισμό υποθέσεων σε σχέση με εγκλήματα σεξουαλικής φύσης έναντι παιδιών.	2021-2023	ΥΔΔΤ Νομική Υπηρεσία
9.	Επιμόρφωση και εκπαίδευση δικηγόρων για τον χειρισμό υποθέσεων σε σχέση με εγκλήματα σεξουαλικής φύσης έναντι παιδιών.	2021-2023	Νομική Υπηρεσία Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος Επαρχιακοί Δικηγορικοί Σύλλογοι

1.4 ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΕ ΕΝΗΛΙΚΕΣ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΚΑΚΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΟΤΑΝ ΗΤΑΝ ΠΑΙΔΙΑ

Η Σύμβαση Λανζαρότε αλλά και οι κυρωτικές νομοθεσίες στην Κύπρο καθορίζουν τα δικαιώματα παιδιών τα οποία κακοποιούνται σεξουαλικά. Αυτά τα δικαιώματα δεν αναιρούνται ή εξαφανίζονται όταν το θύμα ενηλικιωθεί.

Τα στατιστικά τα οποία αναφέρονται σε σεξουαλική κακοποίηση ή εκμετάλλευση ένα στα τέσσερα παιδιά είναι στατιστικά τα οποία όλες οι έρευνες καταδεικνύουν ότι πάντοτε υπήρχαν. Δυστυχώς όμως στο παρελθόν, είτε λόγω συνθηκών ή ελλειψών διαδικασιών ή και στίγματος το οποίο υπήρχε τα πλείστα θύματα δεν μπορούσαν να προβούν σε καταγγελία. Η έλλειψη καταγγελίας όμως δεν μπορεί να είναι προϋπόθεση για το δικαίωμα σε θεραπεία και βοήθεια για τους χιλιάδες πλέον ενήλικες οι οποίοι δεν μπόρεσαν να σπάσουν τη σιωπή τους όταν έλαβε χώρα η κακοποίηση τους.

Ως εκ τούτου μετά από εισήγηση του Συμβουλίου Φωνή, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκριναν τη δημιουργία Κέντρου Παροχής Υπηρεσιών Στήριξης σε Ενήλικες οι οποίοι κακοποιήθηκαν όταν ήταν παιδιά.

Το Κέντρο θα αποτελέσει τη πρώτη δομή στην Κύπρο όπου θα παρέχονται εξειδικευμένες υπηρεσίες συγκεντρωμένες σε ένα χώρο, για ενήλικα άτομα, γυναίκες και άνδρες, που έχουν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση όταν ήταν παιδιά και στα μέλη της οικογένειας ή σε άτομα του υποστηρικτικού τους περιβάλλοντος. Οι υπηρεσίες στήριξης και θεραπείας που θα προσφέρονται από το Κέντρο περιλαμβάνουν: ψυχολογική στήριξη και θεραπεία, αξιολόγηση, νομική συμβουλευτική, κοινωνική στήριξη και συμβουλευτική σε θέματα σεξουαλικής ή και αναπαραγωγικής υγείας.

Η φιλοσοφία του προγράμματος αναγνωρίζει ότι η αντιμετώπιση και καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών δεν μπορεί να αφορά μόνο τα άτομα που τη βιώνουν αλλά έχει έντονες αλληλεπιδράσεις με το κοινωνικό πλαίσιο. Για αυτό το λόγο το Κέντρο θα υλοποιεί δράσεις που θα αφορούν τη πρόληψη και καταπολέμηση του φαινομένου.

Οι δράσεις αυτές περιλαμβάνουν ευαισθητοποίηση, ενημέρωση μέσα από εκστρατείες ενημέρωσης προς το ευρύ κοινό όπως επίσης εκπαιδεύσεις σε επαγγελματίες και σε άλλες ομάδες πληθυσμού σε θέματα που αφορούν τη σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση, συμπεριλαμβανομένου του στίγματος, καθώς επίσης τις υγιείς σχέσεις και τη σεξουαλική υγεία.

Το Κέντρο θα συμβάλει στη συστηματική συλλογή εθνικών δεδομένων για την έκταση της σεξουαλικής κακοποίησης των παιδιών, αλλά ταυτόχρονα θα αποτελέσει την απαρχή για τη συλλογή δεδομένων που αφορούν ενήλικα άτομα που έχουν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση σε νεαρή ηλικία.

Η δημιουργία μιας διατμηματικής συνεργασίας με άλλους φορείς και δομές, κρατικές και μη, είναι εξαιρετικά σημαντική για την προσφορά της καλύτερης δυνατής υποστήριξης στα άτομα με εμπειρίες σεξουαλικής κακοποίησης σε νεαρή ηλικία.

3^{ος} ΠΥΛΟΝΑΣ – ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ (ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ)

Το Κέντρο θα φέρει μαζί φορείς με εμπειρίες και υπηρεσίες χρήσιμες στα άτομα που θέλει να εξυπηρετήσει ώστε να τους προσφέρονται με τον κατάλληλο τρόπο σε ένα ασφαλές πλαίσιο.

Συνεργασίες θα γίνουν με όλους τους αρμόδιους φορείς όπως είναι το Υπουργείο Υγείας, Παιδείας, Εργασίας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, την Αστυνομία και Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς. Αυτή η συνεργασία, πέραν την καλύτερης διαχείρισης της οποίας θα τυγχάνουν πλέον τα συγκεκριμένα περιστατικά, θα διευκολύνει τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων και πολιτικών για την προστασία των θυμάτων και την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης. Οι συνεργασίες θα συζητηθούν με τις αρμόδιες υπηρεσίες και θα οριστούν μέσω πρωτοκόλλων συνεργασίας.

Το Κέντρο θα λειτουργεί ο Μη Κυβερνητικός Οργανισμός Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού μετά από διαδικασία ανάθεσης από το ΥΥ. Οι Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας (ΥΨΥ), θα έχουν την ευθύνη εφαρμογής του Προγράμματος. Οι ΥΨΥ θα επιθεωρούν το Κέντρο και τις δράσεις του σε τακτική βάση ώστε να διασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία του βάσει των προδιαγραφών που δόθηκαν από το Υπουργείο Υγείας.

Το Κέντρο θα λειτουργεί με τρόπο που να προάγει τα δικαιώματα και το συμφέρον κάθε ατόμου, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών και Παιδικής Πορνογραφίας και την Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας.

1.1 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΛΗΨΗΣ

Οι εμπειριστατωμένες έρευνες θα βοηθήσουν στην κατανόηση του εύρους του προβλήματος των κινήτρων των θυτών, καθώς και στην αποκάλυψη των ποικίλων τρόπων διάπραξης αυτών των αδικημάτων. Η προώθηση της χρήσης υφιστάμενων ερευνών και η διενέργεια νέων θα καθοδηγήσουν την πρακτική της πρόληψης και θα λειτουργήσουν ως καταλύτης για κοινωνική κατανόηση και αλλαγή.

Η συλλογή δεδομένων είναι ουσιαστική για το σχεδιασμό διαδικασιών όπως η πρόληψη, ο εντοπισμός, η αναφορά, η παραπομπή, η διερεύνηση, η θεραπεία, η παρέμβαση της δικαιοσύνης, η παρακολούθηση των υποθέσεων και η αποτροπή της επαναθυματοποίησης.

Τα συγκεντρωτικά δεδομένα είναι απαραίτητα για την αναγνώριση των τάσεων, τη μέτρηση της απόκρισης στο πρόβλημα και το σχεδιασμό πολιτικών. Στο πλαίσιο αυτό ενισχύεται η ανάπτυξη εργαλείων που διευκολύνουν το συντονισμό και επιταχύνουν τη συνεργασία μεταξύ των επαγγελματιών. Η συλλογή επαρκών δεδομένων είναι ζωτικής σημασίας για να καταστεί το πρόβλημα της βίας κατά των παιδιών ορατό, να κατανοηθούν οι αιτίες και να ενισχυθεί η προστασία των παιδιών έναντι του κινδύνου. Τα δεδομένα αυτά είναι ζωτικής σημασίας για τη στήριξη κυβερνητικών πολιτικών, το σχεδιασμό και προϋπολογισμό καθολικών και αποτελεσματικών υπηρεσιών προστασίας του παιδιού, αλλά και για την τεκμηριωμένη ανάπτυξη νομοθεσίας, πολιτικών και διαδικασιών.¹¹

1.2 ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ CAN (MDS)

Σύμφωνα με μελέτες του ΟΗΕ, συστήνεται στις κυβερνήσεις να αναγνωρίσουν την κρίσιμη σημασία του να οικοδομήσουν ισχυρά συστήματα συλλογής δεδομένων και επαρκείς αποδείξεις για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών και να αναπτύξουν εργαλεία και δείκτες παρακολούθησης ικανά να συλλέξουν πληροφορίες για την έκθεση των παιδιών σε περιστατικά βίας.

Ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την προώθηση έρευνας είναι η δημιουργία ενός κεντρικού αρχείου καταγραφής περιστατικών.

Ένα τέτοιο εργαλείο είναι το πρόγραμμα «Συντονισμένη Απόκριση στην Κακοποίηση & Παραμέληση των Παιδιών (CAN)» μέσω ενός «Συνόλου Ελάχιστων Δεδομένων (MDS)» το οποίο δημιουργήθηκε υπό το Συντονισμό του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού στην Ελλάδα. Όσον αφορά την εφαρμογή του προτεινόμενου προγράμματος CAN MDS II, υποβλήθηκε πρόταση το 2ο εξάμηνο του 2016 προς την ΕΕ από την Ελλάδα (Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού) με συμμετοχή άλλων 10 κρατών μελών, περιλαμβανομένης και της Κύπρου, που ενδιαφέρονταν να εφαρμόσουν πιλοτικά το πρόγραμμα. Η πρόταση δεν έτυχε χρηματοδότησης.

Το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού στην Ελλάδα υπέβαλε την πρόταση για δεύτερη φορά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2ο εξάμηνο του 2017, με τη συμμετοχή της Κύπρου, της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας, της Ισπανίας και της Γαλλίας, ως εταίροι. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε την χρηματοδότηση του προγράμματος (ημερ. 15/05/2018). Εκ μέρους της Κύπρου οι φορείς υλοποίησης είναι οι ΥΚΕ και το Σπίτι του Παιδιού (Οργανισμός Hope For Children, CRC Policy Center). Ο συντονιστικός φορέας για την εφαρμογή και υλοποίηση του προγράμματος είναι η Ελλάδα (Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού).

Στο παρόν στάδιο γίνεται επεξεργασία εγγράφων που αφορούν την μεθοδολογία, καλές πρακτικές κτλ. του προγράμματος καθώς και η προετοιμασία της εκπαίδευσης των επαγγελματιών.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του Συστήματος Επιδημιολογικής Επιτήρησης CAN-MDS συνοψίζονται στο αντικείμενο της επιδημιολογικής επιτήρησης, το οποίο είναι η καταγραφή κακοποίησης-παραμέλησης παιδιών βάσει περιστατικών και των βασικών αρχών της φιλοσοφίας και των διαδικασιών του Συστήματος.

¹¹Margaret Tuite, European Commission coordinator for the rights of the child

Τα κύρια οφέλη του Συστήματος Επιδημιολογικής Επιτήρησης CAN-MDS είναι:

- η εφαρμογή περιοδικών μετρήσεων της επίπτωσης της κακοποίησης-παραμέλησης παιδιών με βάση την ανταπόκριση των Υπηρεσιών ανά περίπτωση, συνολικά, ανά τομέα, ανά υπηρεσία, ανά τύπο κακοποίησης ή/και παραμέλησης, ανά χαρακτηριστικό του παιδιού, των φροντιστών και του οικογενειακού περιβάλλοντος
- η παρακολούθηση των τάσεων του φαινομένου συμπεριλαμβανομένης της έγκαιρης αναγνώρισης των επικρατέστερων ή νέων ή αναδυόμενων προτύπων κακοποίησης-παραμέλησης ή/και τον προσδιορισμό πληθυσμών υψηλού κινδύνου σε εθνικό επίπεδο, ανά επαρχία
- η παρακολούθηση δεικτών στη βάση των αποτελεσμάτων των αναλύσεων των δεδομένων του CAN-MDS για την εκτίμηση των αναγκών των υπηρεσιών αναφορικά με τη διαχείριση περιπτώσεων κακοποίησης-παραμέλησης (την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων βάσει των οποίων κατανομούνται οι διαθέσιμοι πόροι στην πρωτογενή, δευτερογενή & τριτογενή πρόληψη της κακοποίησης-παραμέλησης), της αποτελεσματικότητας των εφαρμοζόμενων πρακτικών πρόληψης και παρέμβασης (την αναγνώριση μη-αποτελεσματικών αλλά και καλών πρακτικών), της αποτελεσματικότητας των πολιτικών πρόληψης και διαχείρισης (την καθοδήγηση για το σχεδιασμό πολιτικών ή/και τη βελτίωση της υπάρχουσας νομοθεσίας) και για την περιγραφή των πρακτικών που εφαρμόζονται για τη διαχείριση περιπτώσεων (για την παρακολούθηση αλλαγών στις πρακτικές διαχείρισης περιπτώσεων και των επιδράσεων αυτών των αλλαγών).

Επιπρόσθετα, το Σύστημα CAN-MDS στοχεύει:

- να λειτουργήσει ως δίαυλος επικοινωνίας μεταξύ επαγγελματιών από διάφορους τομείς που εμπλέκονται στη διαχείριση των περιπτώσεων ΚαΠα-Π1.
- να αποτελέσει έτοιμο-προς-χρήση-εργαλείο για την αναφορά, τη διερεύνηση και την αξιολόγηση (πιθανών) νέων περιπτώσεων από πιστοποιημένες αρχές.
- να παρέχει ανατροφοδότηση για ήδη γνωστές περιπτώσεις σε εξουσιοδοτημένες υπηρεσίες και επαγγελματίες και να διευκολύνει την παρακολούθηση της πορείας και της έκβασης μεμονωμένων περιπτώσεων¹².

Το πρόγραμμα είναι ένα αποκεντρωμένο σύστημα στο οποίο μπορούν να συνδεθούν οι διάφοροι εξουσιοδοτημένοι επαγγελματίες με ένα κεντρικό συντονισμό από την αρμόδια αρχή. Διαχωρίζεται σε διάφορα επίπεδα πρόσβασης ανάλογα με την εξουσιοδότηση η οποία θα δοθεί σε κάθε συμμετέχοντα.

Το σύστημα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την καταγραφή όλων των μορφών βίας έναντι παιδιών στο μέλλον, αλλά η εισήγηση είναι όπως εφαρμοστεί πιλοτικά σε σχέση με την καταγραφή περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών με τη συμμετοχή των αρμόδιων υπηρεσιών πρώτης γραμμής αντιμετώπισης περιστατικών και των εταίρων, οι οποίοι έχουν ήδη εκφράσει την προθυμία να συμμετέχουν στην εθνική στρατηγική και στη συνέχεια να επεκταθεί ανάλογα.

Η εφαρμογή και χρήση του προγράμματος θα συντονίζεται από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας ως η υπηρεσία η οποία έχει τη νόμιμη εξουσιοδότηση να διατηρεί και να διαχειρίζεται ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα. Μόνο οι εξουσιοδοτημένοι αντιπρόσωποι αυτής της υπηρεσίας θα επιτρέπεται να έχουν πλήρη πρόσβαση και διαχείριση των δεδομένων.

Όλοι οι άλλοι επαγγελματίες (περιλαμβανομένου των ΜΚΟ και ιδιωτών επαγγελματιών υγείας) θα έχουν διαφορετικά επίπεδα πρόσβασης (διαβαθμισμένα επίπεδα πρόσβασης) για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Κάθε επαγγελματίας μπορεί ενδεχομένως να είναι ένας χειριστής, εφόσον έχει εκπαιδευτεί και ακολουθεί το πρωτόκολλο και τις κατευθυντήριες γραμμές (υπάρχουν κριτήρια επιλεξιμότητας).

¹²CAN-MDS Εγχειρίδιο Πολιτικών και Διαδικασιών

Ε. 4^ο ΠΥΛΩΝΑΣ – ΕΡΕΥΝΑ

Επιπρόσθετα ο κεντρικός χειρισμός του συστήματος θα λαμβάνει χώρα στο Σπίτι του Παιδιού (Ενότητα Δ). Το Σπίτι προσφέρεται για τους πιο κάτω λόγους:

- Είναι υπό τον έλεγχο των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας.
- Στελεχώνεται από ειδικά εξειδικευμένο μόνιμο προσωπικό.
- Σε σχέση με περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών συντονίζονται εκεί όλες οι κρατικές υπηρεσίες πρώτης γραμμής (Αστυνομία, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας, ΥΠΠΑΝ).

1.3 ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΝΕΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Η «Φωνή» στα πλαίσια εκτέλεσης των καθηκόντων της θα δύναται να συνάψει συνεργασίες με ακαδημαϊκά ιδρύματα ή άλλους οργανισμούς ή σώματα της Κύπρου ή του εξωτερικού για τη διενέργεια νέων επιστημονικών ή επιδημιολογικών ερευνών στα θέματα σεξουαλικής κακοποίησης, εκμετάλλευσης παιδιών και σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών μέσω του διαδικτύου.

Όλα τα πιο πάνω προγράμματα και δράσεις θα πρέπει να τυγχάνουν συνεχούς αξιολόγησης ως προς την αποτελεσματικότητα και το εύρος τους.

Η αξιολόγηση πρέπει να περιλαμβάνει ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια όπως:

- Αριθμός παιδιών τα οποία θα λάβουν ενημέρωση μέσω των προαναφερόμενων δράσεων
- Αριθμός εκπαιδύσεων/εξειδικεύσεων εκπαιδευτικών/επαγγελματιών
- Αριθμός εκπαιδευτικών/επαγγελματιών οι οποίοι έλαβαν εκπαίδευση
- Αριθμός δράσεων ή παρεμβάσεων προς γονείς/κηδεμόνες
- Αριθμός γονέων/κηδεμόνων οι οποίοι παρευρέθηκαν σε τέτοια προγράμματα
- Διανομή και χρήση εγχειριδίων
- Είδος προγραμμάτων προς παρευρισκόμενους και αριθμός ατόμων που τα έχουν παρακολουθήσει
- Αριθμός οικογενειών ή ευάλωτων ατόμων τα οποία έχουν εντοπιστεί από προγράμματα δευτερογενούς πρόληψης
- Χρήση εντύπου (έντυπο ή διαδικτυακό) για ποιοτική αξιολόγηση από εκπαιδευόμενους ή παρευρισκόμενους σε προγράμματα
- Αριθμός θυτών ή υπόπτων ή ατόμων οι οποίοι θα ζητήσουν βοήθεια και στήριξη οι οποίοι θα χρησιμοποιήσουν τα προγράμματα θεραπείας/στήριξης
- Χρήση εντύπου (έντυπο ή διαδικτυακό) για ποιοτική αξιολόγηση προγραμμάτων θεραπείας/στήριξης από τους θεραπευόμενους/στηριζόμενους
- Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των εκστρατειών στο κοινό

Ως εκ τούτου, στα πλαίσια της Εθνικής Στρατηγικής θα προωθηθούν οι ακόλουθες δράσεις:

	Δράσεις	Χρόνος Υλοποίησης	Φορέας Υλοποίησης
1.	Σχεδιασμός Συστήματος ελέγχου και αξιολόγησης των δράσεων για κάθε φορέα υλοποίησης δράσης	2021	«Φωνή»
2.	Δημιουργία εντύπου/δεικτών αξιολόγησης σε σχέση με τις προτεινόμενες δράσεις της ΕΣ	2021-2023	«Φωνή»
3.	Σχεδιασμός συστήματος ελέγχου και αξιολόγησης για την εφαρμογή όλων των δεικτών επιτυχίας του Προγράμματος Αγωγής Υγείας με την εμπλοκή και των ίδιων των παιδιών και νέων στη διαδικασία σχεδιασμού και αξιολόγησης δράσεων και προγραμμάτων	2021	ΥΠΠΑΝ ΠΙ
4.	Σχεδιασμός συστήματος ελέγχου και αξιολόγησης για την εφαρμογή όλων των δεικτών επιτυχίας του Προγράμματος Αγωγής Υγείας	2021-2023	ΥΠΠΑΝ ΠΙ
5.	Σχεδιασμός και εφαρμογή του συστήματος ελέγχου και αξιολόγησης για την εφαρμογή όλων των δεικτών επιτυχίας του Προγράμματος "Keep me Safe"	2021-2023	ΥΠΠΑΝ ΠΙ ΚΣΟΠ
6.	Σχεδιασμός συστήματος ελέγχου και αξιολόγησης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, των εκπαιδευτικών κάθε βαθμίδας	2021	ΥΠΠΑΝ Συνδικαλιστικές Οργανώσεις «Φωνή»
7.	Εφαρμογή του συστήματος ελέγχου και αξιολόγησης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, των εκπαιδευτικών κάθε βαθμίδας	2021-2023	ΥΠΠΑΝ ΠΙ
8.	Αξιολόγηση των προγραμμάτων εξειδίκευσης και εκπαίδευσης για επαγγελματίες υγείας	2021-2023	ΥΥ ΟΑΥ
9.	Αξιολόγηση των εκστρατειών στο κοινό	2023	«Φωνή»

Πέραν των προγραμμάτων και εντύπων αξιολόγησης των διαφόρων δράσεων ως ανωτέρω, σημειώνεται ότι και το εργαλείο CAN (MDS) (βλ. Ενότητα Ε πιο πάνω) προσφέρεται για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των δράσεων.

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ:

ΥΕΠΚΑ: Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικής Ευημερίας

ΥΔΔΤ: Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης

ΥΥ: Υπουργείο Υγείας

ΥΠΠΑΝ: Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας

ΓΕ: Γραφείο Ευημερίας

ΚΟΑ: Κυπριακός Οργανισμός Αθλητισμού

ΔΔΕ: Διεύθυνση Δημοτικής Εκπαίδευσης

ΔΜΓΕ: Διεύθυνση Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης

ΔΜΤΕΕΚ: Διεύθυνση Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης

ΕΔΕ: Επιθεωρητής Δημοτικής Εκπαίδευσης

ΕΜΕ: Επιθεωρητής Μέσης Εκπαίδευσης

ΕΤΕ: Επιθεωρητής Τεχνικής Εκπαίδευσης

ΠΙ: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

ΠΑ.ΒΙ.Σ.: Παρατηρητήριο για τη Βία στο Σχολείο

Κ.Ε.Ε.Α.: Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης

ΚΟΕ: Κυπριακή Ολυμπιακή Επιτροπή

ΥΕΨ: Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας

ΥΣΕΑ: Υπηρεσία Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής

ΕΑΥΠ: Επιτροπή Αγωγής Υγείας και Πολιτότητας

ΟΑΠ: Ομάδα Άμεσης Παρέμβασης

ΟΑΥ: Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας

ΟΚΥΠΥ: Οργανισμός Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας

ΣΕΑΠ: Συντονιστική Επιτροπή Αναλυτικών Προγραμμάτων

ΜΚΟ: Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί

ΣΥΤΑ: Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου

ΚΣΟΠ: Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού

